

Bakalářská práce

Možnosti rozvoje aktivit organizace Ratab během školního roku

Studijní program:

B7505 Vychovatelství

Studijní obor:

Pedagogika volného času

Autor práce:

Ing. Ondřej Buchar

Vedoucí práce:

PhDr. Jaroslav Kupr, Ph.D.

Katedra tělesné výchovy a sportu

Liberec 2023

Zadání bakalářské práce

Možnosti rozvoje aktivit organizace Ratab během školního roku

Jméno a příjmení:

Ing. Ondřej Buchar

Osobní číslo:

P20000418

Studijní program:

B7505 Vychovatelství

Studijní obor:

Pedagogika volného času

Zadávací katedra:

Katedra tělesné výchovy a sportu

Akademický rok:

2022/2023

Zásady pro vypracování:

- 1) Popis organizace a organizační struktury spolku Ratab.
- 2) Anketní šetření mezi členy spolku Ratab.
- 3) Anketní šetření mezi studenty střední školy.
- 4) Návrh plánu rozvoje volnočasových aktivit organizace Ratab v průběhu školního roku mimo letní prázdniny.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Jazyk práce:

čeština

Seznam odborné literatury:

ČINČERA, J. *Práce s hrou pro profesionály*. Praha: Grada. 2007. ISBN 978-80-247-1974-0.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál. 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál. 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

SÁDEK, P. a KUPR, J. *Netradiční hry pro volný čas*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. 2015. ISBN 978-80-7494-254-9.

Vedoucí práce:

PhDr. Jaroslav Kupr, Ph.D.

Katedra tělesné výchovy a sportu

Datum zadání práce:

12. ledna 2023

Předpokládaný termín odevzdání: 12. ledna 2024

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PaedDr. Aleš Suchomel, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 2. února 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědom toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědom následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Možnosti rozvoje aktivit organizace Ratab během školního roku

Abstrakt

Tato práce navrhuje plán rozvoje volnočasových aktivit organizace Ratab v průběhu školního roku mimo letní prázdniny. Organizace Ratab je liberecký spolek, který nabízí volnočasové aktivity a letní tábory pro studenty středních škol. Data pro návrh plánu rozvoje byla sbírána prostřednictvím dvou anketních šetření. Prvního anketního šetření se zúčastnili studenti středních škol v Liberci. Druhé anketní šetření proběhlo mezi instruktory spolku Ratab. Na základě těchto šetření byl vypracován plán rozvoje volnočasových aktivit organizace Ratab. Shrnuje aktuální situaci studentů, instruktorů a samotné organizace. Plán rozvoje je rozdělen na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé cíle spolku. Cíle jsou logicky členěny na jednotlivé body jako letní tábory, vedení spolku, akce během roku, harmonizační dny, motivace instruktorů, přísun nových členů, propagace a finance.

Klíčová slova

volnočasová organizace, Ratab, zážitková pedagogika, rozvoj spolku, dobrovolnictví

Opportunities to develop Ratab activities during the school year

Abstract

This thesis proposes a plan to improve Ratab activities during a school year. Ratab is an organization in Liberec that offers leisure activities and summer camps for high school students. Data for the plan to improve was collected through two surveys. The first survey was conducted on students from high schools in Liberec. The second survey was conducted on instructors of the Ratab organization. The result of thesis proposes a plan to improve Ratab activities. It summarises the situation of students, instructors, and the organisation. The plan is divided into short-term, medium-term, and long-term goals. It is divided into points such as summer camps, leadership of the association, events during the year, harmonisation days, motivation of instructors, recruitment of new members, promotion and finances.

Keywords

leisure organization, Ratab, experiential pedagogy, organization development, volunteering

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu této práce, PhDr. Jaroslavu Kuprovi, Ph.D., který mi po celou dobu dával věcné rady a své odborné názory. Děkuji také všem třem ředitelům libereckých gymnázií, kteří mi pomohli s distribucí anketního šetření mezi studenty jejich škol. Je to Mgr. Jaroslav Šťastný z Gymnázia a Střední odborné školy pedagogické, Mgr. Václav Ulvr z Gymnázia F. X. Šaldy a Mgr. Jiří Jansa z Doctrina – Podještědské gymnázium.

Dále chci poděkovat všem respondentům z řad studentů i instruktorů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, a tím napomohli ke sběru cenných dat. Také děkuji samotnému spolku Ratab, se kterým jsem spolupracoval uplynulých 12 let na mnoha úrovních. Také díky tomu se snažím touto prací tuto volnočasovou organizaci dále rozvíjet.

Obsah

Úvod.....	12
1 Cíle práce	13
2 Výchova.....	14
2.1 Výchovné cíle	14
2.2 Výchovné podmínky.....	14
2.3 Výchovné prostředky.....	15
3 Pedagogika.....	16
3.1 Historie pedagogiky	16
3.2 Volnočasová pedagogika.....	17
3.3 Zážitková pedagogika.....	18
3.4 Skupinová dynamika	19
3.5 Prvky skupinové dynamiky	20
3.6 Fáze vývoje skupiny	21
3.7 Full value contract	22
3.8 Challenge by Choice.....	23
3.9 Teorie Flow	24
3.10 Zkušenostní učení	25
3.11 Reflexe a sebereflexe.....	26
3.12 Evaluace edukačních programů.....	28
4 Cílová skupina Ratabu	30
4.1 Jedinec	30
4.2 Postavení jedince v pedagogickém procesu	31
4.3 Skupina	31
4.4 Pozdní adolescence	31
5 Spolek Ratab.....	33
5.1 Cíle spolku Ratab.....	33
5.2 Historie Ratabu	33
6 Další podobné volnočasové organizace.....	34
6.1 Woodcraft.....	34
6.2 Liga lesní moudrosti	35
6.3 Prázdninová škola Lipnice.....	35
6.4 Outward Bound.....	36
6.5 Skauting.....	37
6.6 Pionýr.....	38

7	Výběr dalších volnočasových organizací v Liberci	39
7.1	Motyčkovice klicka	39
7.2	Základní umělecká škola Liberec	39
7.3	Maják o. p. s.	40
7.4	Divizna	40
8	Aktivity Ratabu	41
8.1	Letní tábory	41
8.2	Vzdělávací aktivity	41
8.3	Víkendové a odpolední aktivity	42
9	Aktuální problematika Ratabu	43
9.1	Organizace se stejným problémem	43
9.2	První iniciativa k oživení	43
9.3	Druhá iniciativa k oživení	44
9.4	Plánované aktivity po létě 2023	46
10	Anketní šetření mezi studenty střední školy	47
10.1	Charakteristika souboru	47
10.2	Výsledky anketního šetření	48
10.3	Závěry z šetření mezi studenty	53
11	Anketní šetření mezi členy spolku Ratab	54
11.1	Charakteristika souboru	54
11.2	Výsledky anketního šetření	56
11.3	Závěry z šetření mezi instruktory	61
12	Plán rozvoje aktivit organizace Ratab během školního roku	63
12.1	Studenti	63
12.2	Instruktoři	64
12.3	Organizace	65
12.4	Plán rozvoje volnočasových aktivit organizace Ratab	66
12.4.1	Krátkodobé cíle	66
12.4.2	Střednědobé cíle	68
12.4.3	Dlouhodobé cíle	71
13	Realizace testovací víkendové aktivity	73
13.1	Propagace	73
13.2	Dosah propagace na sociálních sítích	74
13.3	Zpětná vazba	75
	Závěry	76
	Použitá literatura	78

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Fáze vývoje skupiny (Činčera, 2009)	22
Obrázek č. 2: Jednotlivé zóny (Pařízek, 2019).....	24
Obrázek č. 3: Kolbův cyklus (Soják, 2014)	26
Obrázek č. 4: Proces realizace aktivit (Pařízek, 2019).....	27
Obrázek č. 5: Schématické zobrazení Kirkpatrickova modelu (Tenkl, 2014)	29
Obrázek č. 6: Náborová akce na Ratabále pro získání instruktorů na organizaci aktivit.....	44
Obrázek č. 7: Další akce k "adopci"	45
Obrázek č. 8: Akce původně plánované na prosinec	45
Obrázek č. 9: Jaká je tvá střední škola?	47
Obrázek č. 10: Do jaké chodíš třídy? (Nko uvádí ekvivalent).....	47
Obrázek č. 11: Jaké je tvé pohlaví?	48
Obrázek č. 12: Jaká je tvá představa trávení volného času? (více možností)	48
Obrázek č. 13: Slyšel/a jsi o libereckém spolku Ratab?	49
Obrázek č. 14: Pokud ano, co o něm víš?	49
Obrázek č. 15: Zúčastnil/a jsi se v minulosti akce Ratabu?	50
Obrázek č. 16: Je v Liberci dost organizací, které mají pro tebe vhodnou nabídku trávení volného času?	50
Obrázek č. 17: Měl/a bys zájem o organizovanou akci pro studenty?.....	51
Obrázek č. 18: Jakého druhu organizované aktivity pro studenty by ses rád/a zúčastnil/a? (více možností).....	51
Obrázek č. 19: Jaký časový rámec organizované aktivity by ti vyhovoval? (více možností). 52	
Obrázek č. 20: Jak často bys o organizování akce měl/a zájem?	52
Obrázek č. 21: Kde se dozvídáš o plánovaných akcích? (více možností).....	53
Obrázek č. 22: Věk respondentů	54
Obrázek č. 23: Pohlaví instruktorů.....	55
Obrázek č. 24: Otázka na status respondenta	55
Obrázek č. 25: Město pobývání.....	55
Obrázek č. 26: Chtěl/a by ses do fungování spolku zapojit více?	56
Obrázek č. 27: Považuješ se za zkušeného instruktora?	56
Obrázek č. 28: Jaká je tvoje erudice? (více možností).....	57
Obrázek č. 29: V kolika dalších organizacích a klubech mimo Ratab jsi zapojen/a?	57
Obrázek č. 30: Na kolikátém místě je pro tebe z těchto organizací Ratab?	58
Obrázek č. 31: Kolik dní v roce mimo letní prázdniny jsi ochotný/á být na akci Ratabu?.....	58
Obrázek č. 32: Kolik hodin týdně jsi ochotný věnovat přípravám a chodu Ratabu?	59
Obrázek č. 33: Jak by se dala zvýšit tvá motivace k uspořádání mimoprázdninové akce? (více možností).....	60
Obrázek č. 34: Jaké je tvé oblíbené zaměření aktivit? (více možností)	61
Obrázek č. 35: Propagační leták Výpravy za Krakonošem.....	73
Obrázek č. 36: Přehled dosahu události na Facebooku.....	74
Obrázek č. 37: Přehled dosahu příspěvku na Instagramu	74
Obrázek č. 38: Přehled dosahu příspěvku ve Stories na Instagramu	75

Seznam zkratek

FVC	Full value contract
GFXŠ	Gymnázium Františka Xavera Šaldy
BSA	Boys Scouts of America
LLM	Liga lesní moudrosti
SSM	Socialistický svaz mládeže
PŠL	Prázdninová škola Lipnice
WOSM	Světová organizace skautského hnutí
ZUŠ	Základní umělecká škola
EVVO	Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

Úvod

Spolek Ratab působí na libereckých gymnáziích už přes 35 let. Z neformální skupiny dobrovolníků pomáhající mladším studentům při jejich začátku na nové škole se během let stala velká strukturovaná organizace s celoročními aktivitami. Tyto aktivity budovaly společenské a sociální vazby mezi účastníky a vytvářeli přátelskou komunitu studentů.

Rozrůstající členská základna umožňovala o letních prázdninách pořádat několik táborů právě pro studenty z Liberce. Z původně jednoho tábora se postupně odštěpilo několik dalších, které cílily na jiné věkové skupiny či se odlišovaly programem. Ratab tak měl v létě na tábořišti aktivity přes celé dva měsíce prázdnin.

Já sám jsem se jako účastník zapojil do táborových aktivit v roce 2012. O dva roky později jsem se zapojil do fungování spolku. Postupně jako instruktor, hlavní instruktor, zdravotník nebo člen výkonného výboru. Za poslední roky však vidím měnící se tendenci v motivaci instruktorů dobrovolně pracovat ve spolku. Také se začal objevovat problém s množstvím přihlášených účastníků na uspořádané akce.

Každoročně, kdy se celá členská základna sejde na valné hromadě spolku, se vedou rozsáhlé, emočně zabarvené diskuse o této problematice. Valná hromada sice vydá prohlášení, ale po roce se situace nemění k lepšímu. K věcné diskusi chybí reálná data, která by se oprostila od osobních pocitů jednotlivců.

Hlavním cílem bakalářské práce je návrh plánu rozvoje volnočasových aktivit organizace Ratab v průběhu školního roku. Cílem této práce je tedy sesbírat a poskytnout spolku Ratab kvalitní data, na kterých se pak dá konkrétní změna postavit. Velice důležité také je, aby vedení spolku bylo, pokud možno proaktivní a motivované. Protože pokud není ztrácí se motivace i mezi řadovými členy. Nasbíraná data v této práci by tak mohla přispět k rozvoji a zabránit upadajícímu trendu ve spolku Ratab.

1 Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je návrh plánu rozvoje volnočasových aktivit organizace Ratab v průběhu školního roku mimo letní prázdniny.

Dílčí cíle:

Popis organizace a organizační struktury spolku Ratab.

Anketní šetření mezi členy spolku Ratab.

Anketní šetření mezi studenty střední školy.

2 Výchova

Výchova je proces, který má za cíl, záměrným působením na osobnost jednotlivce, dosáhnout pozitivních změn ve vývoji jedince (Průcha, 2008).

Ze širšího pojetí obsahuje výchova rozvíjení všech stránek osobnosti jedince. Rozvoj mravní, rozumový, citový i fyzický. Širší pojetí odpovídá anglickému slovu education. Je to průnik výchovy a vzdělávání. Čímž což znamená rozumový, psychomotorický i hodnotový rozvoj (Jůva, 1997).

Správná výchova je společně s politicko-sociálními a ekonomickými faktory velmi důležitá pro rozvoj celé společnosti a jejích jednotlivých občanů. Cílem výchovy je, aby jednotliví občané společnosti byli vzdělaní, eticky a morálně uvědoměli a také sociálně angažovaní. Měli by kvalifikovaně a aktivně přispívat k životu a rozvoji společnosti. (Jůva, 1997).

2.1 Výchovné cíle

Výchovný cíl by měla mít každá pedagogická činnost. V oblasti pedagogiky je cíl chápán jako optimální výsledek pedagogického, výchovného působení. Je třeba vědět, čeho chce pedagog dosáhnout svojí činností. Cíle se neustále proměňují s vývojem společnosti. Na základě správného stanovení cílů můžeme vhodně volit formu výchovy, vybrat optimální výchovné prostředky či metody. V závěru je důležité správně vyhodnotit dosažených cílů (Pospíšil, 2009).

2.2 Výchovné podmínky

Dalším činitelem výchovy jsou výchovné podmínky. Při tvorbě cílů je právě důležité vzít v potaz, jaké máme výchovné podmínky. Pro správný rozvoj jedince je potřeba tyto podmínky dobře znát. Rozlišujeme vnitřní a vnější podmínky. Do vnitřních podmínek zahrnujeme fyzické a psychické předpoklady jedince a výsledky dosavadního pedagogického působení okolí (rodiče, učitelé, vychovatelé). Mezi vnější podmínky řadíme životní prostředí, ve kterém vyrůstáme, sociální prostředí, vztahy mezi lidmi, výchovné prostředí a spoustu dalších faktorů (Pospíšil, 2009).

2.3 Výchovné prostředky

Výchovné prostředky chápeme jako další z činitelů výchovy. Prostředky mohou být dělené v závislosti na materiální stránce (jaké prostředky k dané výchově máme možnost použít), prostředí, na různých institucích, formách výchovy. Rozlišujeme výchovu školní, mimoškolní, rodinnou, sebevýchovu (Pospíšil, 2009).

3 Pedagogika

Pedagogika je obor, který se zabývá studiem výchovy a vzdělávání. Zaměřuje se na procesy, které vedou k rozvoji a vzdělávání jednotlivců, zejména dětí a mládeže. Pedagogika se také zabývá studiem vztahů mezi učitelem a žákem, a to jak v rámci formálního vzdělávání, tak i v neformálním vzdělávání.

V pedagogice se zkoumají různé faktory, které ovlivňují vzdělávání a výchovu, jako jsou kulturní a společenské faktory, vývojové faktory, osobnostní faktory a další. Pedagogové se snaží pochopit, jak tyto faktory ovlivňují vzdělávání a jak je možné je využít k dosažení optimálního výsledku (Průcha, 2002; Průcha, 2015).

Pedagogika se také věnuje studiu pedagogických metod a technik, které jsou používány k vzdělávání a výchově. Tyto metody a techniky mohou být různé v závislosti na věku a potřebách studentů, a také na cílech vzdělávání. Pedagogové se snaží vytvořit prostředí, které podporuje učení a rozvoj jednotlivců (Jůva, 1997).

Trend současné doby v pedagogice je zaměřen na využití nových technologií a způsobu online vzdělávání, jako jsou moduly e-learning a online přednášení či kurzy. Pedagogové se snaží využít tyto nové technologie ke zlepšení vzdělávání a k dosažení lepších výsledků.

3.1 Historie pedagogiky

Pedagogika má kořeny v antickém Řecku a Římě, kde se již tehdy zabývali otázkami výchovy a vzdělání. Moderní pedagogika se vyvinula až v 19. století, kdy se začaly zakládat první pedagogické instituce a vznikaly první teorie v oboru. Mezi nejvýznamnější pedagogy 19. století patří například Johann Heinrich Pestalozzi, nebo Friedrich Fröbel. Ti vycházeli ze základů pedagogiky, které před nimi formovali Jan Amos Komenský nebo Jean-Jacques Rousseau.

Jan Amos Komenský (1592-1670) byl český pedagog a teolog, který je známý jako "otec moderní pedagogiky". Jeho nejvýznamnějším dílem je kniha "Didaktika Magna", česky Velká didaktika, která se zabývá otázkami vzdělávání. Komenský se snažil vytvořit univerzální metodu vzdělávání, která by byla vhodná pro všechny děti, bez ohledu na jejich původ a schopnosti (Jůva, 2007).

Dalším významným pedagogem byl francouzský filozof a spisovatel Jean-Jacques Rousseau (1712-1778), který se věnoval výchově formou osobní zkušenosti. Jeho nejvýznamnějším dílem je kniha "Emil, aneb o výchově", ve které popisuje svou pedagogickou metodu. Rousseau se snažil vytvořit prostředí, ve kterém by se dítě mohlo svobodně rozvíjet, a respektoval jeho přirozené zájmy a potřeby (Jůva, 2007).

Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827) byl švýcarský pedagog, který se zaměřil na vzdělávání dětí z chudých rodin. Jeho pedagogická metoda se zaměřovala na rozvoj dítěte jako celku, a nejen na jeho intelektuální vzdělání. Pestalozzi se snažil vytvořit prostředí, které podporuje rozvoj schopností a myšlení dítěte a respektuje jeho potřeby (Jůva, 2007).

Ve stejném duchu pojímal výchovu i Friedrich Fröbel (1782-1852). Byl to německý pedagog, který je známý pro svou práci v oblasti mateřských škol. Jeho pedagogická metoda se zaměřovala na využití her a aktivit k rozvoji dětí. Fröbel vytvořil „dárky“ - hry a hračky, jako jsou stavebnice a puzzle, které podporují rozvoj dítěte (Jůva, 2007).

V současné době se pedagogika zabývá mnoha otázkami, jako jsou otázky vzdělávání v digitální době, otázky inkluzivního vzdělávání a mnoho dalších. Pedagogika je stěžejní obor pro rozvoj jednotlivců a celé společnosti.

3.2 Volnočasová pedagogika

Volnočasová pedagogika je oblast pedagogiky, která se zabývá výchovou a vzděláváním dětí a mládeže v neformálním vzdělávání. Tato oblast pedagogiky se zaměřuje na využití volného času dětí a mládeže k rozvoji jejich schopností, zájmů a osobnosti.

V rámci volnočasové pedagogiky se využívají různé metody a techniky, jako jsou sportovní aktivity, umělecké činnosti, hry a další. Tyto aktivity jsou navrženy tak, aby děti a mládež mohli rozvíjet svůj potenciál a získávat nové zkušenosti.

Cílem volnočasové pedagogiky je také podporovat sociální interakce mezi dětmi a mládeží, a tím přispět k rozvoji jejich komunikačních a mezilidských dovedností. Děti a mládež se učí spolupracovat, řešit konflikty a respektovat rozdíly mezi jednotlivci.

Volnočasová pedagogika se také snaží mimo jiné podporovat zdravý životní styl a prevenci rizikového chování mezi dětmi a mládeží. Práce s dětmi a mládeží v neformálním vzdělávání může také přispět k prevenci kriminality, šikany a dalších negativních jevů.

Klíčovou roli ve volnočasové pedagogice hrají pedagogové, lektoři a vychovatelé, kteří se snaží vytvořit prostředí, které podporuje rozvoj dětí a mládeže, a které respektuje jejich zájmy a potřeby (Hájek, 2011).

V rámci volnočasové pedagogiky existuje mnoho organizací a institucí, které se zaměřují na práci s dětmi a mládeží v neformálním vzdělávání. Tyto organizace mohou být například sportovní kluby, kulturní centra, domy dětí a mládeže nebo další.

Lze shrnout, že volnočasová pedagogika je důležitou oblastí pedagogiky, která se zaměřuje na vzdělávání a výchovu dětí a mládeže v neformálním vzdělávání. Cílem této oblasti je podporovat rozvoj dětí a mládeže, respektovat jejich zájmy a potřeby a přispět k prevenci rizikového chování a negativních jevů.

3.3 Zážitková pedagogika

Zážitková pedagogika je vzdělávací metoda, která se zaměřuje na učení se prostřednictvím jednotlivých prožitků z praktických aktivit. Tato metoda je založena na předpokladu, že zážitky mají velký vliv na učení a rozvoj jedince. Zážitková pedagogika se využívá ve školách, výcvikových centrech a různých vzdělávacích institucích.

Jedním z hlavních principů zážitkové pedagogiky je aktivní zapojení účastníků do procesu učení. To znamená, že se učí prostřednictvím praktických cvičení, her, simulací a skupinových aktivit. Účastníci mají možnost sami objevovat, experimentovat a zkoumat nové vědomosti a dovednosti (Jirásek, 2019).

Dalším důležitým prvkem zážitkové pedagogiky je reflektivní proces. Po každé aktivitě se účastníci setkávají a diskutují o svých zkušenostech. Tato reflexe jim pomáhá porozumět tomu, co se stalo, co se naučili a jak to mohou aplikovat ve svém každodenním životě.

Zážitková pedagogika také klade velký důraz na rozvoj sociálních dovedností a spolupráci. Účastníci se učí komunikovat, spolupracovat a řešit problémy ve skupinách. Tím se zlepšuje jejich schopnost pracovat s ostatními lidmi a vycházet s nimi. Také má pozitivní vliv na osobní rozvoj účastníků. Pomáhá jim rozvíjet sebevědomí, sebekontrolu a odpovědnost za své činy. Účastníci se učí překonávat vlastní limity, získávají nové zkušenosti a překonávají překážky (Pelánek, 2008).

Vzdělávání formou zážitkové pedagogiky vytváří lepší motivaci k učení. Díky praktickým aktivitám a zábavné formě výuky se účastníci cítí více angažovaní a motivovaní k učení. To vede k lepšímu zapamatování a k aplikaci nových vědomostí a dovedností.

„Zážitková pedagogika (také zážitkové vzdělávání nebo vzdělávání prožitkem) je přístup ke vzdělání založený na vyšší schopnosti lidské paměti vstřebávat informace, jejichž vnímání je provázeno intenzivní emocí. Jde o učení z důsledků vlastního jednání, hledání netradičních řešení a společné překonávání úkolů a výzev. Předností zážitkového vzdělávání je rozvíjení tvůrčích postupů, aktivní jednání, lepší vytváření neformálních vztahů, a především intenzivní učení z prožitků namísto pouhého shromažďování informací“ (Pařízek, 2019).

3.4 Skupinová dynamika

Skupinová dynamika je souhrnný název pro procesy, které mají vliv na skupinové dění. Je složena z mnoha prvků, které se neustále mění a navzájem ovlivňují. Poprvé s tímto pojmem přišel v roce 1943 Kurt Lewin. Bruce W. Tuckman pak tento proces rozdělil do pěti fází, které jsou uvedeny níže.

Skupinová dynamika se zabývá studiem interakcí a vztahů mezi členy skupiny. Jedná se o procesy a jevy, které ovlivňují chování a výkon skupiny. Skupinová dynamika je důležitá nejen ve vzdělávacích a pracovních prostředích, ale také ve společenském životě obecně.

Skupinová dynamika se liší od individuálního chování, protože zahrnuje interakce mezi jednotlivci. Každý člen skupiny přináší své vlastní osobnostní rysy, zkušenosti a očekávání, které ovlivňují skupinový proces. Skupinová dynamika může být pozitivní, když členové spolupracují a podporují se navzájem, nebo negativní, když dochází ke konfliktům a napětí (Pelánek, 2008).

Existuje několik faktorů, které ovlivňují skupinovou dynamiku. Prvním z nich je velikost skupiny. Menší skupiny mají tendenci být efektivnější a lépe se orientovat na společné cíle. Naopak ve větších skupinách může být obtížnější dosáhnout konsenzu a udržet všechny členy zapojené.

Dalším faktorem je různorodost skupiny. Skupiny s různorodými členy mají tendenci být kreativnější a schopné přinášet nové perspektivy a nápady. Nicméně, různorodost může také vést k rozdílům v hodnotách a postojích, což může způsobovat konflikty.

Hierarchie ve skupině je dalším důležitým faktorem skupinové dynamiky. Existence jasně definovaného vůdce může mít pozitivní vliv na organizaci a směřování skupiny. Dobrý vůdce je

schopen motivovat členy, řešit konflikty a podporovat spolupráci. Ovšem hierarchie může také vést ke vzniku napětí a nerovností v moci.

Komunikace je také klíčovým faktorem ve skupinové dynamice. Otevřená a efektivní komunikace je základem pro porozumění a spolupráci v rámci skupiny. Dobrá komunikace zahrnuje naslouchání, sdílení informací a vyjadřování názorů. Neschopnost komunikovat může vést ke zmatku, nedorozuměním a konfliktům.

Skupinová dynamika je ovlivněna cíli a úkoly, které skupina má. Společný cíl a jasně definované úkoly mohou pomoci skupině a pracovat efektivněji. Skupiny se často setkávají s různými výzvami a překážkami při dosahování svých cílů, a proto je důležité, aby členové spolupracovali a podporovali se navzájem.

Dynamika skupiny je také ovlivněna prostředím, ve kterém se skupina nachází. Fyzické prostředí, jako je rozložení a uspořádání prostoru, může mít vliv na interakce a pohodlí členů skupiny. Kultura a hodnoty prostředí také ovlivňují chování a očekávání členů skupiny.

3.5 Prvky skupinové dynamiky

Cíle a normy – Každá skupina lidí, která je alespoň krátký čas spolu, si vytvoří určité cíle, kterých chce dosáhnout. Cíle samozřejmě nemusí být jednotné, nicméně shoda alespoň na těch základních je potřebná ke správné funkci skupiny. Rozdílné cíle členů skupiny téměř nutně znamenají konflikty. Pomoci k dosažení cílů pomáhají skupinové normy, které určují, jaké chování je nebo není ve skupinách vhodné.

Vedení a motivace – Na základě cílů a norem je skupina nějakým způsobem vedena či řízena. Aby členové skupiny měli zájem na dosažení cílů a dodržování norem, je potřebná motivace, která by měla vycházet z jejich individuálních zájmů (členství ve skupině). Souvisí se styly řízení.

Interakce a komunikace – je „nejviditelnější“ část skupinové dynamiky. Na základě verbální komunikace i neverbální komunikace se mohou výrazně měnit ostatní prvky. Sem patří i způsoby řešení konfliktů.

Struktura skupiny a role jejich členů – Každá skupina je nějak rozdělena, má odlišnou strukturu vedení, jiný počet členů, „vypadá“ jinak formálně a jinak neformálně. Může a nemusí mít podskupiny, které mohou mít odlišné cíle. Každý člen skupiny má současně svou pozici ve skupině (soubor pravomocí a povinností) a také svou roli, ke které inklinuje (koordinátor, inovátor apod.) (Svitáková, 2008).

3.6 Fáze vývoje skupiny

Každá skupina prochází během své existence několika stádii, která mají vliv na výkon skupiny a vztahy mezi členy. Fáze se anglicky nazývají Forming, Storming, Norming, Performing a Adjourning.

Formování („otřukávání“) – jde o počáteční fázi, kde se jednotliví členové skupiny poznávají a seznamují. Pojmem otřukávání rozumíme právě vzájemné poznávání, kdy členové mají možnost prvního vzájemného kontaktu a poznání sebe navzájem. Přitom se zpravidla chovají spíše ostýchavě, výrazně se zatím neprojevují. K dalším procesům této fáze můžeme zařadit vyjasňování si neformálních rolí a pozic. Členové si jsou zde rovni a jsou podřízeni vedoucímu skupiny. Skupina v této fázi začíná pracovat. O době a průběhu formovací fáze mohou rozhodovat adaptační schopnosti aktérů, jejich osobnostní dispozice, dále vlivy prostředí, v němž se skupina nachází a působí, a také dovednosti a nasazení vedoucího skupiny, na němž jsou členové závislí. Pro tuto fázi volíme zejména seznamovací hry, icebreakery.

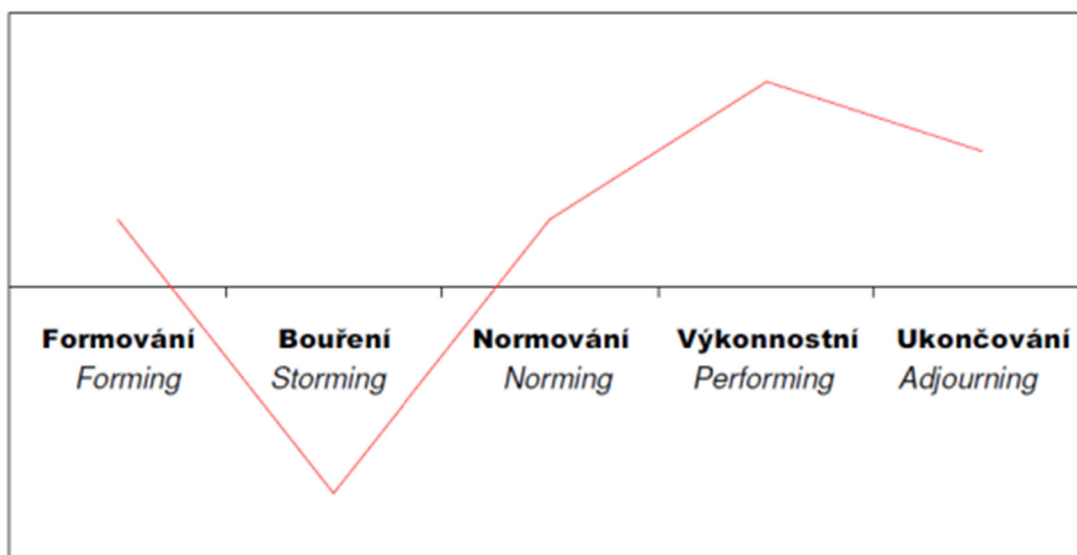
Bouření – v této fázi jsou hlavními znaky konflikt a emocionalita. Ke konfliktům dochází v důsledku vyjadřování odlišných názorů, kdy tím pak dochází k jejich střetnutí, a tedy vzniku konfliktů. Pod názory patří i postoje, styly přístupu k práci a podobně. Mohou vznikat podskupiny na základě bližších sympatií. I přes probíhající bouření je zde závislost na druhých a vedoucím, který může být vnímán i negativně. Členové skupiny usilují o uspokojení svých potřeb, vůdčí typy se prosazují a role se krystalizují v momentě, kdy se skupina strukturuje. Vhodnými hrami pro tuto fázi jsou pohybové hry plné akce a vyššího tempa, které vyžadují zapojení všech. Takové aktivity, které usnadňují průchod emocím. Členové poznávají své hranice a možnosti, prohlubují své sebepoznání. Podstatné je provádění zpětných vazeb po aktivitách.

Normování (tvorby norem) – ve fázi normování se usiluje o vytváření norem, stanovení jasných a závazných pravidel pro další fungování skupiny, členové mají možnost se na pravidlech podílet. Z hlediska skupinové dynamiky dochází v této fázi již ke zklidnění situace ve skupině a členové se zaměřují na efektivitu a doladují jednotlivé role. Členové skupiny si uvědomují svou závislost na sobě navzájem a své postavení ve skupině. Vedoucí stále dozoruje a usměrňuje fungování skupiny, jeho pozice je testována – ověřována členy, je však vnímán jako partner, nikoliv jako nepřítel. Volíme hry, které mají za cíl stmelit skupinu a zažít přijatá pravidla.

Výkonová (optimální výkon) – v této fázi skupina pracuje jako celek, funguje zde kooperace a maximální pozornost je věnována společnému cíli. K nejlepším výsledkům dochází, když

každý člen uplatňuje své nejlepší schopnosti a dovednosti ve snaze dosáhnout nejlepšího výsledku. Vedoucí by měl být správný motivátor a umět jasně vymezit skupině úkol, který skupina plní. Je v pozadí a nechává skupinu pracovat. Hry jsou složitější, vyžadující soudržnost. Mohou být realizovány ve ztížených podmínkách, aby prověřily pevnost skupiny. Aktivitu volíme takové, které mohou přinášet i viditelný, hmatatelný, ideálně trvalý výsledek. Ten pak přináší skupině pocit zadostiučinění a pocit dobře odvedené práce.

Ukončovací – k této fázi dochází, když se naplní výkonová fáze a je dosažen výsledek, cíl snažení. V této fázi pak probíhá hodnocení, odměňování, loučení, bilancování. Ve skupině dochází k útlumu a zaměření členů zase zpět na sebe samé. Zároveň by se měli všichni cítit obohaceni novými zážitky, které pak mohou proměnit na zkušenosti (Brontosaurus, 2023).

Obrázek č. 1: Fáze vývoje skupiny (Činčera, 2009)

3.7 Full value contract

Full value contract (FVC) je česky Dohoda o vzájemném fungování (respektování) ve skupině. Jedná se o jakousi otevřenou dohodu mezi účastníky a instruktory o nastolení a následném respektování a dodržování přijatých pravidel. Vychází z činnosti neziskové mezinárodní vzdělávací organizace Project Adventure, která operuje v oblasti prožitkové pedagogiky. V praxi se uplatňuje zejména těchto 6 principů:

Bud' tady – spoluúčast, zapojení, zábava

Bud' v bezpečí – důvěra, odpovědnost, hranice, vztahy

Stanov si cíle – odpovědnost, iniciativa, pomoc, spolupráce

Bud' poctivý – férová hra, zpětná vazba, sebedpřijetí

Jdi dál – zvládnutí problému, odvaha jít do rizika a schopnost přijímat výzvy, přijetí odpuštění

Pečuj o sebe a ostatní – rovnováha, péče, spirituální dimenze

(Činčera, 2007)

Pro sestavení dohody a určení těch nejdůležitějších norem – pravidel lze do programu zařadit k tomu vhodné aktivity (do fáze norming). Tyto aktivity dokáží hravou formou v rámci skupiny vykrytalizovat a interpretovat skupinovou normu. Následně se mohou aktéři společně díky tomu usnést na pravidlech a podobě dohody o vzájemném fungování. Dohodu lze i později doplňovat a upravovat, vždy je však potřeba souhlasu všech na všem.

Od běžných závazných pravidel (řádu) se odlišuje výše uvedený model svou formou. Zde se na vzniku pravidel mají možnost podílet samotní aktéři programu v rámci skupiny. V případě nastolených pravidel řádem je pak naopak nutnost respektování již přijatých pravidel, která jsou až moc striktní, direktivní a nemusejí ve všech případech reflektovat potřeby dané skupiny (Činčera, 2007).

3.8 Challenge by Choice

Chceme-li efektivně učit (obzvlášť pomocí her či aktivit), je třeba vyvádět účastníky programu mimo zónu komfortu, do zóny lehkého diskomfortu – zóny učení. Aby to bylo bezpečné, je nutné nejprve dobře nastavit pravidlo dobrovolnosti.

Každý pedagog by si měl být vědom toho, že zóna (dis)komfortu je u každého člověka jinak široká v oblasti fyzické, psychické nebo spirituální. Jakmile se účastník dostane do zóny ohrožení, přestává se učit a řeší pouze svou obranu (tou může být i útok) (Pařízek, 2019).

Obrázek č. 2: Jednotlivé zóny (Pařízek, 2019)

Princip dobrovolnosti by měl být zmíněn na začátku kurzu a ještě znovu vždy před hrou s vyšším rizikem vstupu účastníka do “zóny ohrožení”. Měli bychom však rozlišit, kdy se účastníkovi do hry nechce jen z lenosti. To je ovšem velmi těžké a takový účastník pak může samotnou hru ostatním svým chováním a přístupem zkazit. Instruktoři by si také měli uvědomit, že tu nejsou od toho přemlouvat účastníky ke hraní, ale že jim pouze nabízejí možnost zúčastnit se.

3.9 Teorie Flow

Teorií flow se zabýval psycholog Mihaly Csikszentmihalyi, který teoreticky popsal stav flow (česky též proudění, plynutí, tok). Jedná se o duševní stav, kdy je člověk natolik ponořen do činnosti, že se plně věnuje činnosti a nic jiného v té chvíli nevnímá. Je plně motivován a hluboce soustředěn k výkonu, dosažení cíle (Csikszentmihalyi, 1990).

Tento stav je jedna z podmínek ke správnému fungování Kolbova cyklu.

Typické znaky po tento stav jsou:

- koncentrace na přítomný okamžik;
- hluboké soustředění, motivace;
- subjektivní vnímání času.

Pro stav flow je dále důležité, aby činnost, která povede k dosažení stavu flow, byla dostatečnou výzvou pro jedince, ale zároveň nesmí být nároky příliš vysoké. Je potřeba zaujetí pro činnost, příležitost k úspěchu, možnost vlastní volby při řešení úkolu. Dle Csikszentmihalyiho flow stav podporuje jedince v učení. Účastníci jsou ve stavu flow aktivnější, soustředěnější, spokojenější, kreativnější. Důležitá je pro jedince okamžitá zpětná vazba.

Dále Csikszentmihalay popisuje tři hlavní složky stavu flow:

- koncentrace;
- zájem;
- zábava a pocit uspokojení.

Flow je také popisováno jako stav, kdy člověk v plném soustředění na činnost zapomíná na okolní svět a své další potřeby včetně těch biologických (potřeba jídla nebo spánku). Mezi přínosy prožitého stavu flow patří: možnost dosahování studijních výsledků zážitkovou formou, větší kreativita jedinců, zisk důvěry v sama sebe, učení se s větším zájmem.

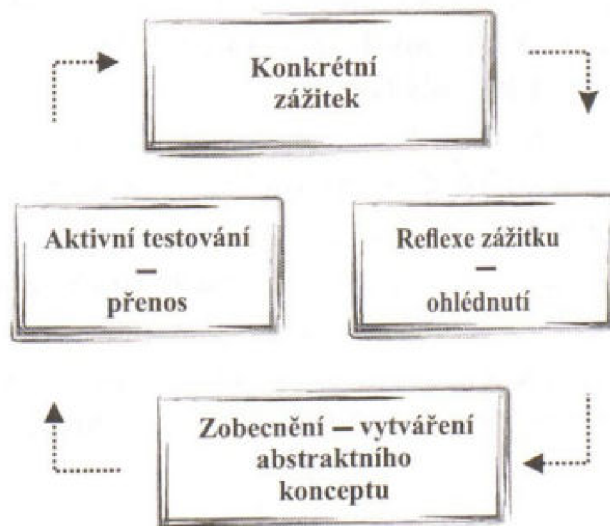
3.10 Zkušenostní učení

Zkušenostní učení je typ učení, kdy na základě zážitku vzniká zkušenost. Důležité však je, jak jedinec zpracuje daný zážitek. Je potřeba správně vyhodnotit zážitek, aby došlo k zisku zkušenosti – zkušenostnímu učení. Zkušenostním učením jsou rozvíjeny znalosti, dovednosti a osobní dispozice jedinců. Zážitkovou (zkušenostní) pedagogikou se zabývá například organizace Prázdninová škola Lipnice.

Známými autory zkušenostního učení je David Kolb nebo John Dewey.

David Kolb je autorem Kolbova cyklu učení, který představuje teorii popisující postup efektivního učení prostřednictvím zážitku.

Kolbův cyklus ukazuje, jakými jednotlivými kroky by měl jedinec projít při správném zkušenostním (zážitkovém) učení. Cyklus začíná zážitkem, končí získáním a uvědoměním si vlastní zkušenosti. Zkušenost lze následně využívat dále v životě.

Obrázek č. 3: Kolbův cyklus (Soják, 2014)

Diagram Kolbova cyklu ukazuje, jakým způsobem proces učení vzniká. Na základech konkrétní zkušenosti, respektive zážitku a jeho zpětného pozorování, vzniká zobecnění, a pak teprve na jeho základě dochází k aktivnímu použití, což je tedy učení.

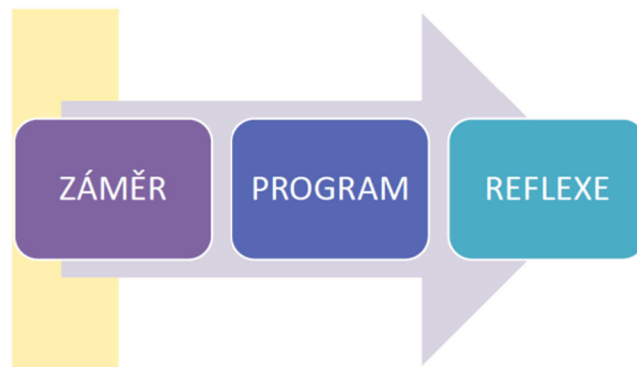
Tento výchovný nástroj, který dopomáhá k uvědomění si zážitku, k jeho zkoumání a zpracování a dává nám možnost tyto získané zkušenosti využít v dalším životě. Nutno ale doplnit, že se jedná o model, který nám ukazuje pouze možný směr uvažování v oblasti, a to, jakým způsobem jedinec přistupuje ke zkušenosti či zážitku a jakým způsobem se z něj může učit (Soják, 2014).

Tyto cykly učení se neustále opakují, proto je často Kolbův cyklus zobrazován ve spirále. Jednotlivé fáze spolu souvisí, je důležité provést všechny. Může se stát, že někteří jedinci nechtějí projít všemi částmi cyklu, je to však důležité.

Kolbův cyklus je nejčastěji využíván v prožitkové pedagogice. Je využíván v teambuildingových programech v mimoškolní výchově. Lze však tento přístup využít i ve školní výuce.

3.11 Reflexe a sebereflexe

Každou aktivita se s účastníky provádí s nějakým záměrem. Ať je to vystoupení z komfortní zóny, uvědomění, “sáhnutí si na dno”, prohloubení sociálních kontaktů nebo jen odpočinek po náročnějším programu.

Obrázek č. 4: Proces realizace aktivit (Pařízek, 2019)

Reflexe je takový proces učení, v němž se lidé individuálně nebo ve spolupráci s ostatními pokoušejí prostřednictvím cílené reflexe a ověřování či transformace zažitého objevit nové možnosti, které nemusejí být zřejmé z běžné zkušenosti. Takto nově získaným informacím přiřazují osobní význam s individuálním dopadem na jejich bezprostřední životní realitu a jejich fungování v ní (Kolář, 2011).

Existuje více možností, jak reflexi provést. Je mnoho různě zaměřených aktivit, které umožňují reflektovat pocity a náladu ve skupině. Samotná aktivita pro reflexi se vždy přizpůsobí danému programu a vzniká obvykle společně při plánování hry. Správně zvolená reflektivní aktivita může sloužit jak ke získání obecné psychické a fyzické nálady v kolektivu, tak i k individuálnímu uvědomění a posunu jednotlivce. Může sloužit ke sdílení dojmů, vyvětrání emocí nebo vyřízení sporů, které vznikly během programu.

V sebereflexi jde o zamýšlení se nad svým jednáním a svými činy během aktivity s propojením do osobního života. O výsledcích sebereflexe se dá též diskutovat ve skupině pro větší uvědomění nebo naopak pročištění individuálních úsudků (Psychologie-pedagogika, 2021).

Vnitřní dialog se sebou samým spočívá nejen ve vyslovení otázek (co se stalo, jak jsem se zachoval), ale také v hlubším ponoření do svého myšlení. To vyžaduje otevřenost k sobě samému, k druhým lidem. Deník nebo dopis je vhodná forma sebereflexe, je to vnitřní dialog, ve kterém se zaznamenává průběh a výsledky. Lze se k nim zpětně vracet a vyhodnocovat posun.

3.12 Evaluace edukačních programů

Před charakteristikou samotného modelu je třeba objasnit, co konkrétně se skrývá pod pojmem evaluace vzdělávacích procesů (training evaluation). V průběhu samotného vzdělávacího procesu by mělo dojít u vzdělávaných osob k získání nových dovedností, znalostí, osvojení postupů a pochopení souvislostí, které by měly vést ke změně kognitivních schopností účastníků vzdělávacího procesu, teoretickému i praktickému využití nabytých dovedností a znalostí a následně vést ke změně chování v reálném prostředí. To znamená: využití pro veškeré lidské činnosti a umožnění zlepšení kvality života nebo alespoň uvědomění si vlastních možností a schopností (Průcha, 2015).

Kirkpatrickův čtyřúrovňový model je jednou z nejznámějších metod pro hodnocení efektivity vzdělávacích aktivit. Je využíván ve velké míře především v oblasti vzdělávání a pedagogických věd, protože nereflektuje ekonomické a sociální vlivy, ale zaměřuje se především na vyhodnocování dopadů vzdělávání na účastníky vzdělávacích aktivit. Model je vybrán, protože dokážeme díky němu rozlišit vhodnost použité vzdělávací metody a zjistit, zda zvolená metoda a forma vedení vzdělávací lekce vedla u žáků ke statisticky prokazatelnému zlepšení. První tři úrovně se řadí mezi výstupy evaluace, poslední, čtvrtá je počítána mezi dopady.

Kirkpatrickův model je řazen mezi takzvané evaluace orientované na cíl (Goal-based evaluation). Základním rysem tohoto typu evaluací je stanovení jasně definovaných a měřitelných cílů. Podle předem stanovených kritérií pak dochází k hodnocení celého vzdělávacího postupu (Tenkl, 2014).

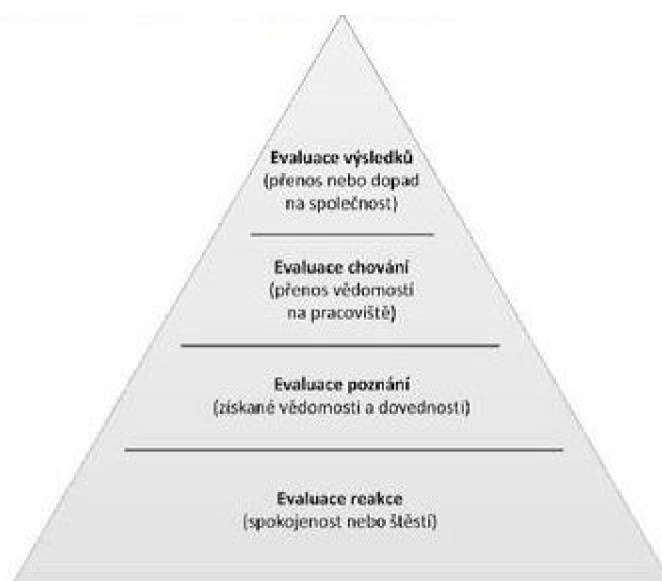
První fáze zkoumá spokojenost jedinců na proběhnuvší vzdělávací proces. Dle Kirkpatricka je vhodným doporučením forma dotazníků s různými položkami, které by měly obsahovat pět úrovněnou škálu odpovědí a kladou důraz na dostatečný prostor pro komentáře účastníků a možné návrhy na zlepšení. Kirkpatrick uvádí, že by evaluace na první úrovni měla proběhnout bezprostředně po skončení lekce a jejím účelem je zjistit reakci participantů na právě proběhlý proces.

Druhá fáze se zabývá vlivem vzdělávacího procesu na jednotlivce, snaží se zachytit změny ve znalostech a dovednostech u účastníků vzdělávání. Zde doporučuje Kirkpatrick využití kontrolní skupiny nebo testování. Testování pomocí testů je nejčastěji využívanou evaluační metodou druhé fáze modelu. Tato evaluační fáze by měla dle Kirkpatricka proběhnout do týdne po absolvovaném vzdělávacím programu. Pokud by se jednalo o větší vzorek žáků, bylo by velmi

zajímavé porovnání pomocí tzv. kontrolních skupin, porovnání výsledků žáků, kteří vzdělávací lekci absolvovali, s kontrolní skupinou žáků, která se vzdělávacího procesu nezúčastnila.

Třetí fáze je zaměřena na evaluaci chování účastníků v jejich okolním prostředí s ohledem na proběhlou vzdělávací aktivitu, jinými slovy, zda účastníci převedli nabyté znalosti a dovednosti do praxe. Toto hodnocení doporučuje Kirkpatrick zjišťovat u různých zainteresovaných skupin, lektorů, nadřízených, podřízených, vrstevníků atp. s dostatečným množstvím času. Tato fáze by měla být zařazena tři a více měsíců po skončení vzdělávacího procesu.

Čtvrtá fáze by měla být zjišťována od tří prvních až po určité době tak, aby se jednotlivé dopady školicího procesu stačily dostatečně projevit (Tenkl, 2014).

Obrázek č. 5: Schématické zobrazení Kirkpatrickova modelu (Tenkl, 2014)

4 Cílová skupina Ratabu

Spolek Ratab se profiluje jako organizace, která sdružuje studenty gymnázií. Tito studenti se dají podle literatury kategorizovat jako pozdní adolescenti. Je to věkové období, které se vymezuje mezi 15 až 20 lety jedince.

4.1 Jedinec

Tento pojem chápeme jako žáka, studenta, učně, dítě poučované rodičem, studenta v domově mládeže, člena turistického oddílu, člena pěveckého nebo dramatického souboru, účastníka odborného školení, účastníka jazykového kurzu nebo pacienta instruovaného lékařem. V našem případě budeme jedince vnímat jako účastníka pobytové akce – letního tábora. Tento jedinec se stává pak subjektem výchovně-vzdělávacího procesu, kdy cílem je všestranný rozvoj jedince. A to ve formě osobnostního, pohybového, sociálního a de facto všestranného rozvoje (Jůva, 1997).

V kontextu práce s jedincem si musíme být vědomi skutečnosti, že výchovně-vzdělávací proces ovlivňují podmínky výchovy – vnitřní a vnější.

Vnitřní podmínky jsou například:

- individuální tempo žáka;
- vliv temperamentu – ovlivňuje citové ladění, prožívání a reagování žáka;
- rozdíly ve výkonových vlastnostech (schopnosti, dovednosti, vědomosti);
- rozdílné charakterové vlastnosti jedince;
- rozdíly v motivaci žáků.

Vnější podmínky pak mohou být:

- komplex přírodních a společenských okolností, ve kterých výchova probíhá;
- dosažená úroveň vývoje životního prostředí;
- dále pak vybavení třídy, vyvětrání, osvětlení, způsob podání látky, teplota atd.

Také je vhodné zohlednit další dispozice jedince, kam řadíme výchovné předpoklady. Tedy takové výchozí aspekty, které spoluutváří následný průběh výchovně-vzdělávacího procesu i úspěšnost a schopnost míry dosažení cílů (Pospíšil, 2009).

4.2 Postavení jedince v pedagogickém procesu

V současné době již neplatí tradiční model výchovy, ve kterém je pedagog jako jediný aktivní subjekt pedagogického procesu a žák jako pouhý receptivní objekt přijímající informace. Dnes se přistupuje se k modernímu pedagogickému myšlení. V čele procesu je umístěna aktivita.

Vychovávaný jedinec není pouze příjemcem, ale aktivním tvůrcem, pedagog je spíše průvodcem a tutorem. V prožitkové pedagogice toto pravidlo platí dvojnásob. Takovou výchovu nazýváme kooperativní (Pospíšil, 2009).

4.3 Skupina

Sociální skupina je sdružení lidí (tvořené dvěma nebo více osobami), mezi nimiž se vytvořily nějaké vzájemné vztahy. Členy skupiny spojuje: vzájemná komunikace, normy, vzájemné očekávání a společně vykonávaná činnost. Skupina vystupuje jako subjekt, umožňuje dosahovat nějaký cíl a má pro členy určitý význam (uspokojování potřeb sounáležitosti a sebeprosazení) (Studium-psychologie, 2020).

V našem kontextu můžeme skupinu definovat jako soubor jedinců, jež spolu v jeden čas v jednom místě fungují jako celek a společným snažením dosahují cílů. K jejich fungování jsou nastolená pravidla a jedinci mají rozdělené role, kdy plní úkoly. Přínosem pak je jednak realizace jedinců samostatně, a přitom výstup společného snažení skupiny jako celku. O těchto zákonitostech pak pojednává skupinová dynamika.

O skupině dále pojednává Zdeněk Helus ve své knize Sociální psychologie pro pedagogy, kde uvádí: „Jako sociální skupinu označujeme pospolitost jedinců propojených systematickými vzájemnými interakcemi. Komunikují spolu za účelem realizace společného, skupinového cíle, kterým může být spokojenost s tím, že se na sebe navzájem můžeme spolehnout, nebo plnění z vnějšku zadaných úkolů či úkolů, které jsme si vytkli my sami“ (Helus, 2015).

4.4 Pozdní adolescence

Pozdní adolescence je období, kdy již jedinec biologicky pohlavně dojrál a často začíná v určité fázi toho období prožívat svůj pohlavní život. Doba pozdní adolescence je označována jako doba komplexnějších psychosociálních změn. Dochází ke změně osobnosti jedince i změně jeho společenské pozice. Tato fáze je obecně plná změn, protože jedinec v počátku tohoto období končí povinnou školní docházku a rozhoduje se o svém dalším pokračování v přípravě na

budoucí zaměstnání. To vyžaduje zvýšené požadavky na konfrontaci jedince s vlastní zodpovědností, rozhodováním a uvědomění si své vlastní identity. Právě vlastní identita a její hledání je v životě jedince zcela zásadní pro jeho další budoucí vývoj a život. K období zvýšených požadavků se pak přidává i významný sociální mezník, kterým je dospělost. Věk 18 let přináší do života jedince další podstatné aspekty, jako je vlastní dospělost, vlastní svoboda v rozhodování, ale také plná odpovědnost za své jednání, tedy právní odpovědnost (Vágnerová, 2021).

Z hlediska vzdělávání je vhodné se skupinou jedinců v tomto období jednat jako se sobě rovnými. Výuku pokud to lze, uvádět a představovat na vlastních zkušenostech pedagoga a navodit vzájemně přátelského ducha. Autoritu si nelze nikterak vynutit, ale je třeba si ji vybudovat, a to důvěryhodným a férovým chováním založeným na správné komunikaci.

Jedinci v tomto období jsou na toto velice citliví. Při správném postupu jsou však schopni přijmout a zpracovat dobré společenské vzory, které často vnitřně nevědomky hledají. V případě užití čistě direktivního, plně autoritativního způsobu výuky a vzdělávání, se toto může setkat s nepochopením a nelibostí ze strany pozdních adolescentů, což v konečném důsledku je z pedagogicko-psychologického pohledu kontraproduktivní a nefunkční (Jiskra, 2023).

5 Spolek Ratab

Spolek Ratab je organizací, která se věnuje volnočasovým a rozvojovým aktivitám pro mladé liberecké studenty, zejména ze středních škol. Hlavní působení je na libereckých středních školách Gymnázium Jeronýmova a Gymnázium Františka Xavera Šaldy (GFXŠ). Letní tábory jsou vytvořeny také s tím, že se zde setkávají studenti z různých ročníků a mohou zde navázat cenné kontakty pro školní rok. Také pro čerstvě nastupující studenty je to prostředí pro nalezení nových kamarádů ještě před prvním dnem školy.

5.1 Cíle spolku Ratab

Cílem Spolku je spolupodílet se na budování moderní společnosti založené na tradičních hodnotách, odolné vůči patologickým jevům. Napomáhat individuálnímu růstu odpovědných, schopných a zdravě sebevědomých lidí nepodléhajících výhradně konzumnímu životnímu stylu.

Během akcí Ratabu se využívají různé formy práce se skupinami i jednotlivci. Mezi nejběžnější patří metody zážitkové pedagogiky, pobyt v přírodě, kontakt s obyvatelstvem i se speciálními profesemi, sportovní vyžití, reflexe a další. Realizační tým vytváří řadu originálních projektů a autorských her, jimiž se snaží účastníky zaujmout, motivovat a nabídnout jim prostor k aktivnímu vyžití a k sebepoznání.

5.2 Historie Ratabu

Ratab vznikl v roce 1989. Postupem času se z neukotvené entity přes občanské sdružení posunul v dnešní formu zapsaného spolku. Má přibližně 50 oficiálních členů a další desítky podporovatelů. Patří mezi ně pedagogové, vysokoškolští i středoškolští studenti. Zakládající členové dnes působí v různých komerčních i státních institucích. V pořádání letních táborů má Ratab nepřetržitou, téměř třicetiletou tradici. Jeho kurzů se dodnes zúčastnilo kolem 2000 účastníků (Ratab, 2021).

6 Další podobné volnočasové organizace

Spolek Ratab je koncipován jako volnočasový, vzdělávací, sdružovací a zážitkový. Ratab silně pracuje s prvky zážitkové pedagogiky a rozvíjí tímto směrem i své instruktory. Existují také další podobné organizace, které se v některých svých prvcích liší. Některé mají třeba jasnou hierarchickou strukturu nebo různé postupové rituály. Každá organizace se snaží podle svých stanov a hodnot pracovat s jedincem a směřovat ho ke konkrétním výchovným a vzdělávacím cílům.

6.1 Woodcraft

Woodcraft je úzce spojen se zálesáckou tradicí osídlování východního pobřeží Ameriky. Proto se také pro tento výraz používá český překlad „zálesácká dovednost“. V literatuře jako první použil „Woodcraft“ v titulu své knihy George Washington Sears v druhé polovině 19. století. Tato kniha popisovala dovednost přežití ve volné přírodě. Za zakladatele woodcrafterského hnutí je považován Ernest Thompson Seton, který woodcrafterské hnutí v Americe rozvinul.

Ten v létě roku 1902 v Americe použil woodcrafterské prvky v motivačním programu Systém orlích per, kterým zaujal a usměrnil skupinu chlapců. Seton tuto pozitivní zkušenost zpracoval do série motivačních článků, které postupně vycházely v časopise, a ty inspirovaly ke spontánnímu vzniku dalších woodcrafterských kmenů. Členové těchto kmenů sami sebe označovali jako „Woodcraft Indians“ a Setona považovali za svého čestného náčelníka. Z organizačního hlediska byl každý kmen naprosto autonomní. Jediným stmelujícím prvkem byl woodcrafterský program – systém orlích per.

V roce 1910, když vznikla organizace BSA (Boys Scouts of America), se řada woodcrafterských kmenů transformovala v první skautské družiny. Seton viděl v BSA základnu, která umožní z masy odfiltrovat budoucí woodcraftery. Ale jeho výchovný model založený na demokratických principech a sebevýchově nebyl tak progresivní jako hierarchický model Baden-Powella. Ve woodcrafterském hnutí v Československu Baden-Powellův model založený na vojenské hierarchii neuspěl tak, jako v Americe.

Zde pedagog Miloš Seifert vyzdvihl Setonovy myšlenky a tímto získal výrazný woodcrafterský charakter celý český skauting. Zatímco u nás byl woodcraft Seifertem udržen v hodnotách skautských hnutí, v USA woodcrafterské hnutí postupně degradovalo na úroveň rekreační aktivity (Spálený, 2023).

6.2 Liga lesní moudrosti

Liga lesní moudrosti (LLM) je tradiční woodcrafterskou organizací v Čechách od 1912. Až do roku 1948 byla výraznou součástí historie českého skautingu. Během období komunismu bylo její fungování direktivně přerušeno. Po revoluci byla LLM obnovena. V současnosti má LLM kolem 1300 členů.

Seton nepodporoval vzájemnou rivalitu, proto přišel s motivačním systémem odměňování za dosažení určitých met. Ten umožňuje ocenit všechny, kdo dosáhli této mety, nejenom ty nejlepší. Každoročně vydával „Svitek březové kůry“, který obsahoval mety na daný rok. Svitek březové kůry vychází stále každý rok v Čechách. V dnešní době zbyly v zahraničí malé woodcrafterské organizace. Ty český Svitek využívají a činy plní (LLM, 2013).

6.3 Prázdninová škola Lipnice

Prázdninová škola vznikla již v Československu roce 1977 pod záštitou Socialistického svazu mládeže (SSM) jako sdružení. Vznikla za účelem výchovy a vzdělávání v přírodě, avšak komunistická strana nesdílela tuto myšlenku, a tak ji zrušila. Její členové přesto myšlenku věřili a jejich aktivity vedly k uspořádání konference na téma vzdělávání a pobyt v přírodě, kdy následně vznikla Prázdninová škola Lipnice (PŠL) jako experimentální a vzdělávací centrum právě pro výchovu v přírodě, kdy nakonec obhájila možnost realizování své zamýšlené činnosti při SSM.

Hlavním představitelem se zde stal až do roku 1987 psycholog Allan Gintel, který k sobě měl dvacet dalších instruktorů. Pořádány byly tak kurzy pro středoškolské a vysokoškolské studenty zaměřené na sport, turistiku, tramping a táboření. K roku 1990 se následně PŠL odtrhla od SSM a v roce 1992 se stala součástí Outward Bound International. Již tehdy PŠL usilovala o zážitkové vzdělávání, osobnostní rozvoj a posílení vztahu k přírodě i k druhým lidem. Vznik názvu Lipnice je odvozen od místa střediska v Lipnici nad Sázavou (Lipnice, 2021).

V současné době je PŠL neziskovou organizací, která usiluje o všestranný rozvoj člověka včetně jeho překonávání komfortních zón a ke kolokagathia (krása těla a duše). Primární metodikou PŠL je využití dramaturgie – holistický přístup, kdy jsou vybírány a sestavovány programy samotných pobytových akcí. Pořádané kurzy jsou obvykle v délce 7–14 dní, určeny pro skupiny 20–30 lidí. Věkové kategorie jsou teenageři, rodiče s dětmi, ale i dospělí nad 50 let. PŠL vydává časopis Gymnasion, ale i v součinnosti s nakladatelstvím Portal sérii publikací Zlatý fond her, která obsahuje právě užívané hry (Jirásek, 2019).

Výchovným prostředkem čili metodou k dosažení zamýšlených cílů jsou prožitkové hry, které kladou důraz na překonávání komfortních zón. Na začátku takové hry je vždy zahájení podle dané metodiky, cílem je motivovat účastníky ke hře a navodit zájem o učení nastolenou metodou. Následně probíhá samotná hra, často ve vysokém tempu fyzickém i duševním. V závěru hry je cílem uvědomění si prožitku a sebereflexe, co mi taková hra přinesla, v čem mě změnila. Výstup lze praktikovat jako společnou diskusi (Lipnice, 2021).

6.4 Outward Bound

Outward Bound vznikla v roce 1941 jako první škola přežití pro vojáky britského námořnictva ve Walesu. Název vychází z námořnického slangu. Charakterizuje loď, opouštějící přístav. Jde o metaforu, námořníci se musí od této doby spolehnout sami na sebe. Založili ji Kurt Hahn a Lawrence Durning Holt. Původním cílem bylo zlepšení schopností mladých námořníků. Ve škole rozvíjeli schopnosti, které umožnili ve válce na moři přežít.

Po válce se tato organizace, pod vedením Hahna, změnila na civilní školu. Začala se věnovat mládeži od 16 do 26 let. Dnes tato organizace sídlí ve Spojených státech a zaměřuje se na práci s učiteli a školní mládeží. Outward Bound je síť škol ve více než 30 zemích. V každé zemi je možné mít pouze jednu organizaci Outward Bound, v České republice je to od roku 1992 Prázdňinová škola Lipnice.

Z pedagogického hlediska jde o učení prostřednictvím zážitku. Důraz se klade na rozvoj charakteru a intelektu jedince. Jedinec překonává nejistotu, poznává přírodu, ale i sám sebe v různých životních situacích. Na kurzech jsou účastníci vedeni k otevřené komunikaci, empatii, respektování se a podporování se. Posláním je pomáhat lidem a posouvat svůj potenciál.

Cílem je připravit studenty na praktický život, vzbudit v nich to nejlepší, budovat jejich charakter a odhodlání. Outward Bound uskutečňuje náročné výpravy, kurzy v přírodě, které rozvíjí charakter člověka (odvahu, odolnost, důvěru, odpovědnost, schopnost spolupráce, ohleduplnost). Myšlenkou a filozofií Outward Bound je, že *“Člověk je schopen dokázat mnohem více, než se domnívá.”* A že *“Jen málokdo si uvědomuje, čeho je možné dosáhnout prostřednictvím vzájemné pomoci a týmové spolupráce.”*

Pravidlem je, že všechny kurzy se uskutečňují v přírodě v malých skupinkách lidí a vedou je proškolení instruktoři. Ti v průběhu kurzu dohlíží na bezpečí účastníků po všech stránkách. Každý kurz je navržen tak, aby směřoval ke konkrétním výchovným a vzdělávacím cílům.

Kurzy berou ohled na složení skupiny (věk, povaha jedinců, vztahy mezi účastníky, konkrétní zaměření).

Kurzy vystavují účastníky volbám, odpovědnosti, komplikacím, možnostem i nutnosti spolupráce (stejně jako reálný život). Kurzy nejsou soutěžní, z účastníků se má stát jeden tým, členové se mají vzájemně inspirovat a podporovat. Právě spolupráce je filozofií Outward Bound. Účastníci po skončení kurzu o jednotlivých událostech komunikují, zhodnocují je a propojují s reálným životem – tvoří si vlastní ponaučení. Díky této reflexi účastníci lépe porozumí sami sobě, druhým lidem i společnosti, ve které žijí (Outwardbound, 2021).

6.5 Skauting

Skauting je celosvětové hnutí, které si dává za cíl vychovávat děti a mladé lidi k odpovědnosti k sobě, ostatním, k týmové práci a důslednosti, k vyšším principům a hodnotám.

Skautské hnutí vzniklo roku 1907 v Anglii z myšlenek zakladatele Roberta Baden-Powella. Hnutí se dále rozšiřovalo do celého světa a bylo ovlivňováno dalšími osobnostmi. Skaut byl zpočátku pouze pro chlapce, ale o pár let později se zapojují i dívky. Hnutí se skládá z několika organizací, největší z nich je Světová organizace skautského hnutí (WOSM), které sdružuje více než 50 milionů lidí z více než 224 států a teritorií. V současné době existuje skauting téměř ve všech zemích světa s výjimkou státu s totalitním režimem. Mezinárodním dnem skautingu je 24. duben.

Český skauting je součástí mezinárodního hnutí, které vzniklo na území Čech roku 1911. Za zakladatele je považován Antonín Benjamín Svojsík. V době druhé světové války totalitní režim nedovoloval činnost hnutí, které stálo na demokratických principech. Hnutí bylo zakázáno v letech 1940 i 1950. Později bylo také hnutí zakázáno roku 1970 komunisty. Po roce 1989 se skauting snaží upravovat program pro děti 21. století. Dnes je za nejvýznamnější skautskou organizaci považován Junák – český skaut, z. s., který má více než 65 tisíc členů. Vedle Junáka působí také další organizace, jako například Svaz skautů a skautek České republiky. Skautský symbol je u většiny organizací lilie – symbol čistoty. Skauti se po celém světě zdraví zdviženou pravou rukou k rameni. Slovní pozdrav v ČR je „*Nazdar!*“. Členové Skautu skládají slib, kterým jednotlivci vyjadřují morální závazek žít dle slibu a skautského zákona.

V současné době si skautské hnutí dává za cíl výchovu mladých v aktivní bytosti, které jsou aktivní a zodpovědné vůči sobě i ostatním. Členové by měli být prospěšní pro společnost. Důležitý je morální kodex, dle kterého se každý skaut má řídit nejen při skautské činnosti, ale i v běžném životě.

Skautská výchovná metoda je ucelený systém, který vede a rozvíjí člověka v jeho osobnostním růstu. Jako hlavní prostředek ve skautské výchově je družinový systém. Skupiny okolo 5 až 7 členech realizují společný program. Kromě skupinové práce patří mezi prostředky výchovy pobyty v přírodě, hra, učení se ze zkušenosti, samospráva skupin, sebevýchova, průvodcovská role dospělých, motivace k postupnému přebrání odpovědnosti za sebe (Junák, 2023).

6.6 Pionýr

Volnočasová organizace Pionýr je spolek, který výchovně pracuje s volným časem dětí a mládeží. Kluby a oddíly Pionýru poskytují činnost chlapcům i dívkám v České republice ve více než 600 klubovnách. Mnohé z aktivit Pionýra jsou otevřené i široké veřejnosti.

Pionýr nabízí široké možnosti aktivit. V oddílech se nejčastěji jedná o pravidelné oddílové výpravy a schůzky v klubovnách. Děti a mládež se aktivně věnují turistice, táboření, kultuře, sportu, přírodovědě i technice. Vyvrcholením spolkové činnosti jsou každoroční letní tábory.

Samotná organizace charakterizuje Pionýr, jako místo, kde se společně chodí na výpravy, hrají deskové hry, jezdí na kolech a jinak sportují, soutěží, zpívají a hrají na hudební nástroje, malují či digitálně tvoří třeba natáčením videa. Pionýr také podporuje českou státnost. Vede své členy k aktivnímu občanství a kladným morálním hodnotám. „*V této organizaci členové poznávají život ze všech možných stránek, spolupracují, nebojí se těžkostí a problémů, snaží se s nimi vyrovnávat čestně, hlásí se ke svým úkolům i průšvihům, nemají své slovo za cár papíru a překonávají bariéry nabídkou příležitostí.*“ (Pionýr, 2023).

První organizace mládeže, která měla ve svém názvu Pionýr, byla založena v Sovětském svazu v roce 1919. Po pádu totalitního režimu v republice, tedy od roku 1990, organizace dále pokračuje ve své činnosti jako samostatný spolek Pionýr. Organizace vychází z pedagogických a výchovných, nikoli však ideologických tradic pionýrského hnutí. Pionýr na počátku 90. let v porovnání s přecházejícími dvaceti lety naprosto změnil svoji ideologii, vymezení, i účel. Změnou prošly i některé jeho jednotící prvky. Nikterak se nepodílí na prosazování komunistické ani jiné politické ideologie a je apolitický. Pionýr je druhým největším spolkem dětí, mládeže a dospělých v České republice. Působí ve všech krajích. Spolek má okolo 14 000 členů (Pionýr, 2023).

7 Výběr dalších volnočasových organizací v Liberci

Liberec, jako krajské město a páté největší město republiky nabízí relativně širokou nabídku trávení volného času pro děti a dospívající. Největší čistě umělecká organizace je tu Základní umělecká škola. Velmi významnou organizací je také Dům dětí a mládeže, který má svoji nabídku nejpestřejší. Alternativou k těmto dvěma organizacím může být Motyčkovice klika. Další organizace pak mají už spíše konkrétnější zaměření na jednu oblast zájmu.

7.1 Motyčkovice klika

Motyčkovice klika je volnočasová organizace, která od roku 2005 realizuje zajímavé a netradiční akce, především pro děti a jejich rodiče formou zážitkové pedagogiky. Náplň Motyčkovice kliky tvoří především volnočasové aktivity během týdne. Pořádají také příměstské výtvarné tábory, příměstské hrací tábory, pohybové tábory pro děti, výtvarné kurzy pro děti i dospělé a zajímavé semináře pro nadšence. Provozují se zde také Klub Klička pro maminky na mateřské dovolené s výtvarným zaměřením. K tradičním pořádaným akcím patří např. Maškarní rej, Mikulášská nadílka nebo i Drakyáda pro všechny věkové kategorie. Pracuje se zde i se skupinami dětí v náctiletém věku, kterým chce zajímavou formou ukázat další volnočasové možnosti. Motyčkovice klika zve na své akce lektory a instruktory z řad studentů, nejen pedagogických škol, a tak touto cestou dává mladým lidem možnost učit se vycházet s dětmi a vést je k hodnotnému naplnění volného času. Klika působí nově v Liberci v Kateřinkách, spolupracuje se ZOO Liberec, kde se pořádají v létě tábory (Motyčková, 2022).

7.2 Základní umělecká škola Liberec

Základní umělecká škola Liberec (ZUŠ) byla založena v roce 1925 a jedná se o příspěvkovou organizaci. Nynější kapacita školy je 1977 žáků a poskytuje vzdělání v hudebním, literárně dramatickém, tanečním, ale i výtvarném oboru. Přípravuje své žáky k profesionálnímu studiu i pro amatérskou uměleckou činnost. Základní umělecké školy umožňují podchytit a vzdělávat většinu mimořádně nadaných jedinců a odborně je připravit i na neprofesionální uměleckou činnost, popřípadě je dokáže připravit na studium ve středních a vysokých školách uměleckého nebo pedagogického zaměření, ale i na studium na konzervatořích. ZUŠ Liberec čerpá z Projektu Šablony II, je členem Asociace základních uměleckých škol České republiky. Základní umělecká škola Liberec také spolupracuje s Českou filharmonií v projektu Společný orchestr filharmoniků a žáků ZUŠ. Dále se také aktivně účastní projektu ZUŠ OPEN (ZUŠ, 2022).

7.3 Maják o. p. s.

MAJÁK Liberec je obecně prospěšná společnost, která byla založena 5. 8. 1999 Sborem Jednoty bratrské v Liberci a Nadací EURONISA. Posláním společnosti MAJÁK je napomáhat při řešení rizikového chování rozšířeného mezi dětmi, mládeží a mladými dospělými, preventivním působením na základních a středních školách. Dalším posláním je řešení již vzniklých rizikových situací pomocí odpovídajících programů, volnočasových aktivit, ale i sociálních služeb. Poskytovanými službami jsou programy primární prevence na základních a středních školách, nízkoprahové sociální služby, organizace diskusních a zájmových klubů, seminářů a dílen pro mládež, pořádání táborů, koncertů a dalších akcí se zaměřením na prevenci rizikového způsobu života u cílových skupin, zprostředkování služeb jiných poskytovatelů s cílem zajistit komplexní péči. Je tu i nabídka výkonu obecně prospěšných prací při výkonu alternativních trestů pro mladistvé. MAJÁK se za dobu své činnosti stal dlouholetým partnerem pro velký počet škol v Libereckém kraji. Od roku 1999 MAJÁK oslovil prostřednictvím preventivních programů přes 120 000 žáků i studentů v Libereckém kraji. Každý rok MAJÁK zrealizuje okolo 500 preventivních programů (Maják, 2018).

7.4 Divizna

Divizna Liberec je městským střediskem ekologické výchovy při ZOO Liberec. Svými aktivitami prostřednictvím environmentální výchovy podporuje a rozvíjí zodpovědnější chování lidí vůči všemu živému i neživému, tradicím, přírodě, krajině i planetě. Divizna poskytuje kvalitní služby v oblasti environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty, zejména v těchto oblastech: realizace ekologických výukových programů pro školní kolektivy, pořádání odborných seminářů, exkurzí a tvořivých dílen pro studenty pedagogických fakult, pedagogické pracovníky, vedoucí dětských kroužků a oddílů i pro širokou veřejnost. Zajišťuje komunikaci s ostatními organizacemi realizujícími Environmentální vzdělávání, výchovu a osvětu (EVVO) v regionu i po celé republice a připravuje metodickou a informační podporu při začleňování environmentální výchovy do školních vzdělávacích programů. Koordinuje síť škol v Libereckém kraji se zájmem o ekologickou výchovu – projekt M.R.K.E.V., a dále koordinuje programy EKOŠKOLA a Škola pro udržitelný život v rámci Libereckého kraje. Jedná se o profesionální organizaci pevně zakotvenou v povědomí odborné i laické veřejnosti. Svou činností pozitivně ovlivňuje společnost a je oporou všem, kdo chtějí jednat ve prospěch udržitelného rozvoje. Středisko ekologické výchovy DIVIZNA je certifikovaným poskytovatelem služeb environmentální výchovy a členem Sítě středisek ekologické výchovy Pavučina (Divizna, 2023).

8 Aktivity Ratabu

Ratab vznikl roku 1988 na gymnáziu v Liberci. Před 35 lety skupina starších studentů začala vytvářet organizovanou aktivitu pro mladší studenty. Pro studenty prvních ročníků na začátku školního roku zorganizovali akci, která je měla více seznámit s chodem školy a také si mohli najít kontakty a kamarády z vyšších ročníků. To jim pak nástup na školu dělalo příjemnější a bylo pro ně jednodušší zapojit se do dění školy. Starších spolužáků, se kterými se na akcích Ratabu setkali, se mohli zeptat na cokoliv ohledně školy.

8.1 Letní tábory

Spolu se seznamovací každoroční aktivitou začali organizátoři pořádat několikadenní táborové akce o prázdninách před začátkem školního roku. Počet účastníků se každým rokem zvětšoval a také se rozšířila účastnická základna i o nastupující studenty druhého libereckého gymnázia v ulici Jeronýmova.

Se zájmem o Ratab se rozšířila účastnická i instruktorská základna. Během několika let se organizace Ratab stala právnickou osobou a jako občanské sdružení měla svoje oficiální vedení. K již tradičnímu pořádání letních táborů pro studenty 1. – 4. ročníků gymnázií začal Ratab organizovat i letní tábor pro studenty nižšího gymnázia.

Časem, jak účastníci prvních ročníků tábora odrostli a měli vlastní rodiny, začal Ratab pořádat letní tábory i pro rodiče s dětmi. V současné době jsou tyto tábory největší v počtu účastníků a počtu letních běhů.

8.2 Vzdělávací aktivity

Ratab pořádá svůj interní vzdělávací kurz HrouDál. Tento víkendový kurz je určen pro začínající instruktory, kde starší instruktoři předávají své zkušenosti. Během víkendu se kombinují teoretické principy prožitkové pedagogiky s aktivním praktickým tvořením programu a jednotlivých her. Průběžná konzultace a závěrečné zhodnocení pomáhá mladým instruktorům rozvíjet své znalosti a dostávat zpětnou vazbu. Instruktoři, kteří si projdou HrouDálem, se pak mohou cítit jistější při tvorbě programu pro letní tábory či na jiných akcích.

Velká instruktorská základna spolku Ratab umožnila zapojení se do organizace harmonizačních dnů na školách. Ratab se se svými instruktory zapojoval na začátku roku do programu harmonizačních dnů jak pro GFXŠ, tak i pro gymnázium Jeronýmova. Instruktoři Ratabu organizovali harmonizační dny také pro ZŠ Ostašov.

Spolek Ratab pro své členy pořádal kurzy první pomoci ZdrSem. Během několika víkendů se formou zážitkové pedagogiky a praktickými úkoly zúčastnění naučili mnoho z toho, jak poskytnout první pomoc. Tento kurz byl akreditován MŠMT, a tak po splnění závěrečné zkoušky mohou absolventi vykonávat pozici zdravotníka na zotavovacích akcích, například na letních táborech Ratabu.

V podzimních měsících Ratab organizuje zajímavé workshopy tvořivých aktivit, jako je tvorba vánočních ozdob, perníčků, výroba barefootových bot a podobně. Tato odpolední setkání udržují kontakt se členskou základnou během roku a vytváří příjemné kreativní prostředí pro setkávání.

8.3 Víkendové a odpolední aktivity

Ratab pořádal každoročně po prázdninách na konci září svatováclavskou pouť z Liberce do Prahy. Akce s názvem Rachod se účastnilo okolo 30 poutníků, kteří se vydali na cestu. Účastníci byli napříč generacemi Ratabu, a byla to akce, při které se různé ratabácké ročníky poznávaly. Naposledy se Rachod šel v roce 2019. Od té doby se ho nepodařilo znovu zrealizovat pro malý počet přihlášených.

Období mezi roky 2000–2010 bylo pro Ratab velmi aktivní. Velká účastnická základna a silné pouto s organizací umožňovalo organizovat po letních táborech i několik víkendových akcí během školního roku. V současné době však organizace těchto víkendů ustává.

Kromě víkendů Ratab zorganizoval několik odpoledních aktivit v okolí Liberce. Kratší časová náročnost umožňovala zapojení se více instruktorů i více účastníků do akce. Za povedené aktivity se dají považovat Žratakce 2016 a XichtKnihra v roce 2017.

Další víkendovou akcí Ratabu je akce Dřevo, při kterém se připravuje topivo na letní tábory. V posledních letech má ale Ratab problém získat dostatek pomocníků i na takovéto pracovní akce, které jsou nezbytné pro fungování letních táborů.

9 Aktuální problematika Ratabu

Spolek Ratab postihnul poslední roky výrazný úbytek aktivit během školního roku. Bylo to způsobeno buď nízkou angažovaností instruktorů nebo malým počtem přihlášených na akci, kterou se snažil někdo zrealizovat. To způsobilo demotivaci uspořádat takovou akci znovu.

Výrazný vliv na utlumení těchto akcí byl také zapříčiněn celosvětovou pandemií Covidu-19, který na dva roky omezil veškerou činnost a setkávání se. Opětovné nastartování a dosažení předpandemické aktivity se ale nepodařilo.

9.1 Organizace se stejným problémem

S podobnou krizí se aktuálně nepotýká jenom Ratab. Ze své vlastní zkušenosti z půlročního působení v norské turistické organizaci Fjellgruppa, kde jsem vykonával své pedagogické praxe během Erasmu, vím, že se potýkala se stejným problémem. Na některých výpravách byli třeba jen dva účastníci nebo na zimní bruslení nakonec nedorazil nikdo.

Například další organizací, která se dostala do útlumu je italská turistická organizace v Boloni, která pořádá turistické výlety s mladistvými do hor. Tato organizace se situaci snažila vyřešit tak, že jako impuls k oživení přijala na stáž studentku pedagogiky z Karlovy univerzity, aby italským instruktorům předala nějaké nápady.

9.2 První iniciativa k oživení

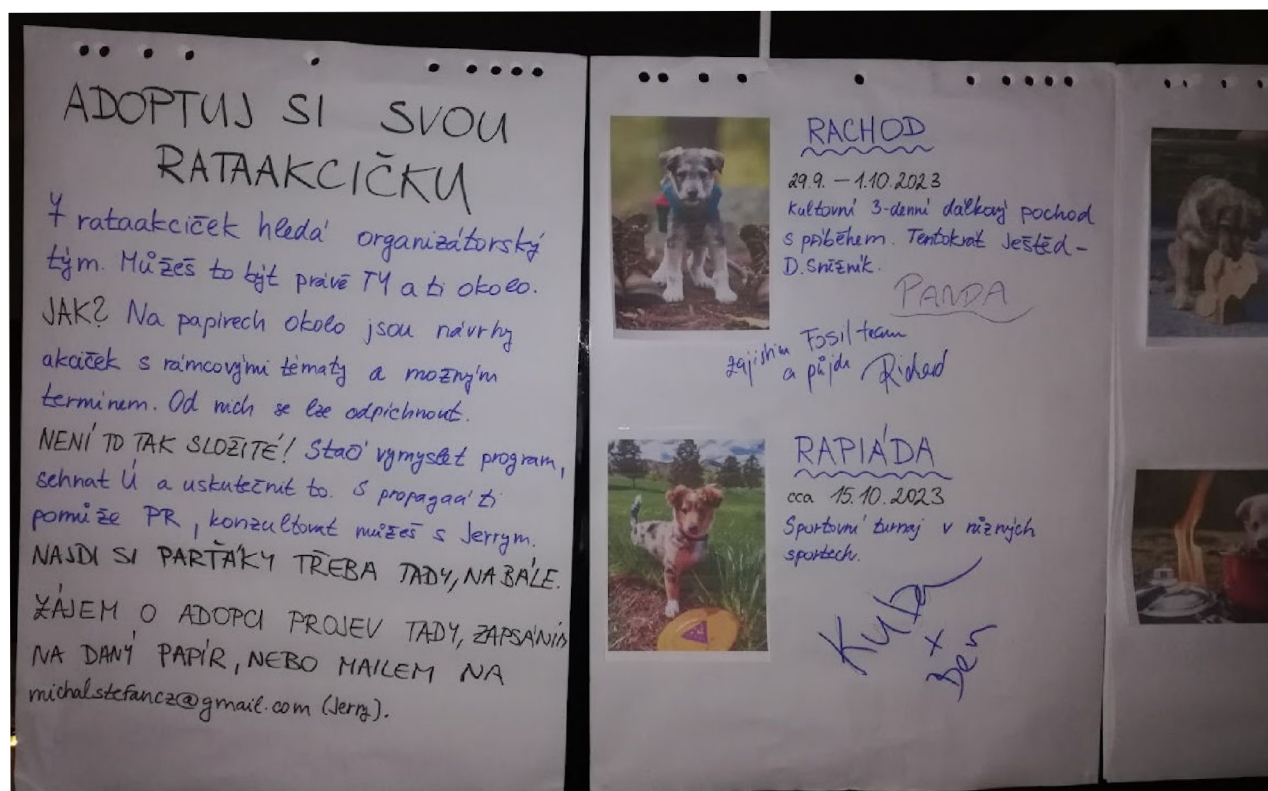
Po dvou covidových letech útlumu a neaktivním roce 2021 se na podzimní Valné hromadě spolku jeden z členů odhodlal a zavázal, že v následujícím roce 2022 uspořádá pomocí dalších tři víkendové akce, aby se více zapojila členská základna a aktivně se pracovalo s účastníky letních táborů i během školního roku.

Proběhly celkem tři akce, které měl na starosti instruktor Ratabu Vlastimil Barák. Hned v prosinci 3. – 5. 12. 2021 to byla akce Mikuweek, pak na jaře 4. 3. 2022 Stratoweeek a v červenci 18. 6. 2022 Smysluplná sobota.

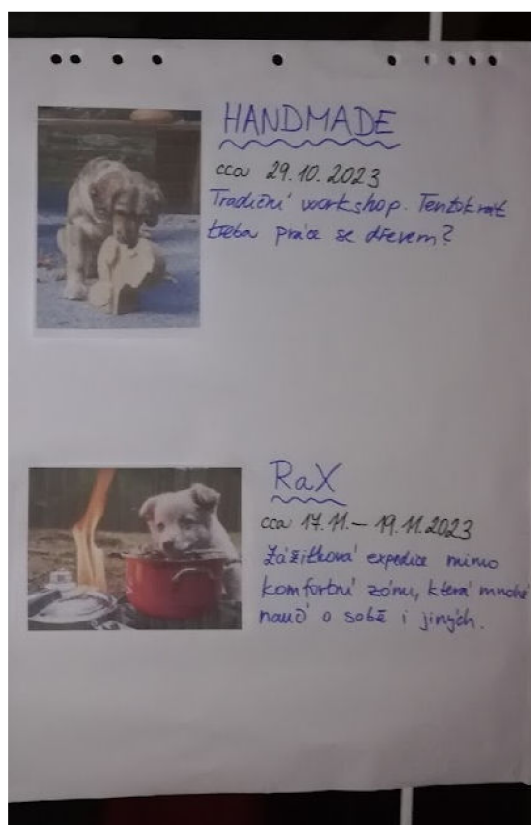
9.3 Druhá iniciativa k oživení

Druhá iniciativa přišla o rok později opět na listopadové Valné hromadě. Na ní se jiný člen spolku, Michal Štefan, se zavázal iniciativně sehnat instruktory a uspořádat několik akcí během školního roku.

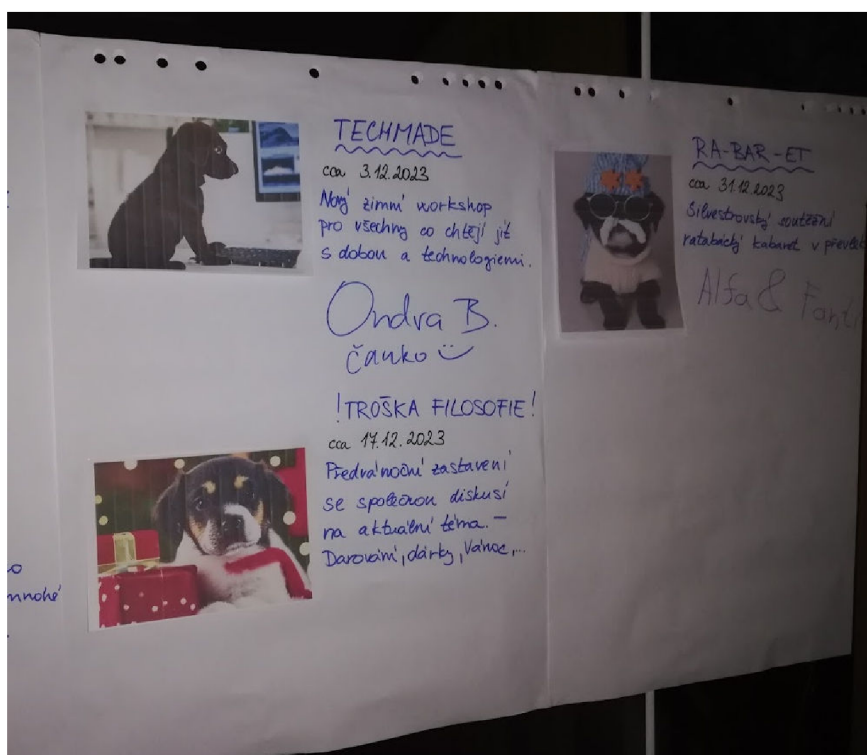
K náboru a propagaci využil ples k 35. letům Ratabu, kde byly vyvěšeny návrhy na několik aktivit, k jejichž organizaci a uspořádání se mohli ostatní instruktoři zapsat. Výsledek byl takový, že se nakonec většina navržených akcí „adoptovala“.

Obrázek č. 6: Náborová akce na Ratabále pro získání instruktorů na organizaci aktivit

Obrázek č. 7: Další akce k "adopci"

Obrázek č. 8: Akce původně plánované na prosinec

9.4 Plánované aktivity po létě 2023

Na období od konce letních prázdnin až do prosince roku 2023 byly naplánované celkem čtyři akce. Iniciativa k těmto akcím vznikla na Ratabálu v dubnu 2023. První zářiovou akcí byl Rachod. Letošního ročníku Rachodu se zúčastnilo 8 přihlášených, kteří došli z Liberce na Děčínský sněžník. O víkendu 29. 9. se obnovila dříve tradiční svatováclavská pouť.

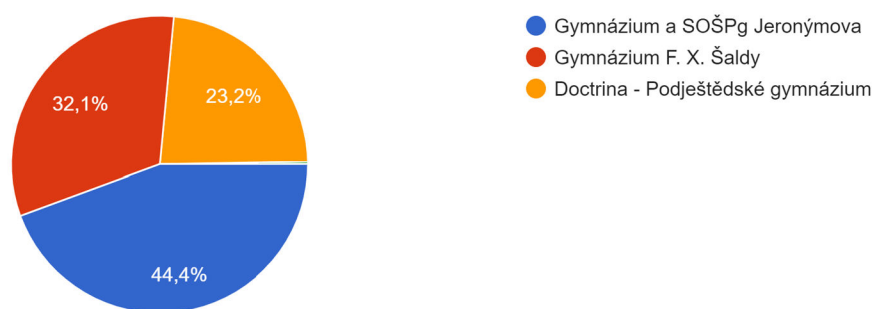
Dále se zrealizoval 29. 10. Handmade na téma VOSK. V listopadu proběhla víkendovka v Krakonoších 25. 11. – 26. 11. s názvem Výprava za Krakonošem. Dne 2. 12. proběhla jednodenní prosincová strategie s prvky programování nazvaná Age of AI.

10 Anketní šetření mezi studenty střední školy

Dílčím cílem této práce je sesbírat a poskytnout spolku Ratab kvalitní data, na kterých se pak dá rozvíjet konkrétní změna a více cílit program. Toto anketní šetření mezi studenty libereckých gymnázií zjišťuje mimo jiné míru zájmu o organizované aktivity mezi studenty a okruhy jejich zálib. Šetření klade studentům i konkrétní otázky na spolek Ratab.

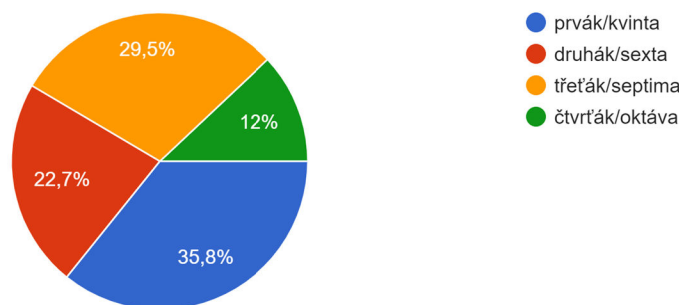
10.1 Charakteristika souboru

Anketního šetření se zúčastnilo 383 studentů gymnázií v Liberci. Šetření probíhalo na Gymnáziu a SOŠPg Jeronýmova, na Gymnáziu F. X. Šaldy a na Podještědském gymnáziu Doctrina.

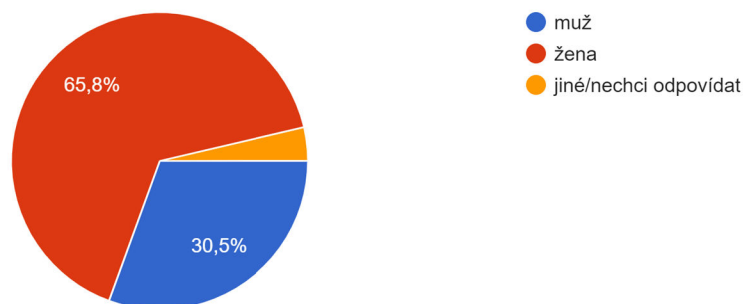
Obrázek č. 9: Jaká je tvá střední škola?

Obrázek č. 9: *Jaká je tvá střední škola?* uvádí poměr zastoupení respondentů z jednotlivých škol. Daný graf zhruba odpovídá poměrově i množství žáků na jednotlivých školách. Na Gymnáziu Jeronýmova jich studuje nejvíce a na Podještědském gymnáziu jich je ze všech tří škol nejméně.

Obrázek č. 10: Do jaké chodíš třidy? (Nko uvádí ekvivalent)

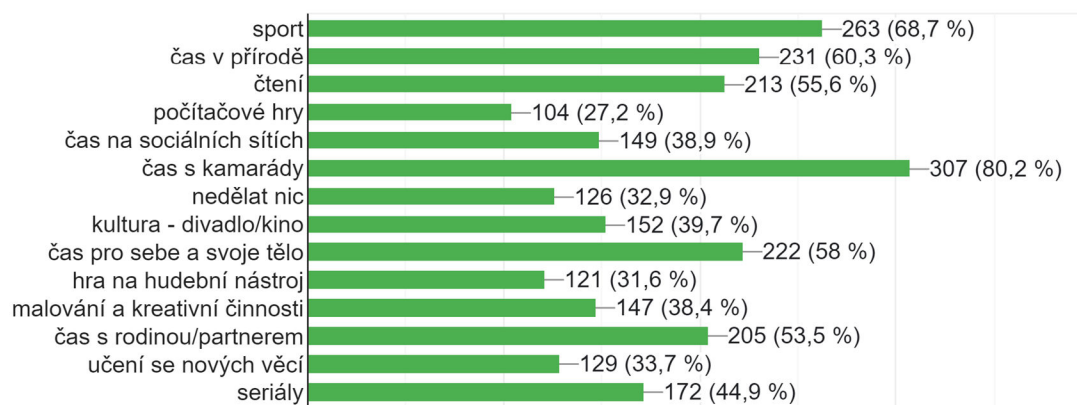
Obrázek č. 10: *Do jaké chodiš třídy?* (Nko uvádí ekvivalent) uvádí rozložení studentů, kteří odpověděli na dotazník, do jednotlivých ročníků. Odpovědi ze čtvrtých ročníků přišlo pouze 12 %, přestože maturitní ročníky v době konání anketního šetření stále chodily do školy.

Obrázek č. 11: Jaké je tvé pohlaví?

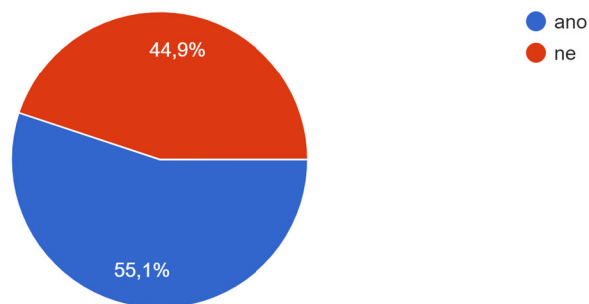
Obrázek č. 11 ukazuje, že reagujících na výzvu o zapojení do anketního šetření vyslyšelo přes dvakrát tolik žen než mužů. Do ankety jsou zahrnuty i ročníky pedagogického lycea a střední pedagogické školy. Nedomnívám se, že tento graf odráží skutečné rozložení studentů a studentek na dnešních gymnáziích. Možná jsou jen ženy zodpovědnější ve vyplňování dotazníků zaslánými řediteli.

10.2 Výsledky anketního šetření

Obrázek č. 12: Jaká je tvá představa trávení volného času? (více možností)

Na Obrázku č. 12 je vidět, jaká je nejběžnější představa volnočasových aktivit vybraných studentů libereckých gymnázií. Největší část respondentů odpověděla, že rádi tráví čas se svými přáteli (80 %). Velká část také odpověděla, že rádi sportují (69 %) a tráví čas v přírodě (60 %).

Obrázek č. 13: Slyšel/a jsi o libereckém spolku Ratab?

Z Obrázku č. 13 je vidět, že přes 55 % studentů slyšeli, že Ratab existuje. Na otázku, co o spolku Ratab vědí, respondenti často odpovídali, že buď nic nevědí, nebo jen to, že pořádají letní tábory.

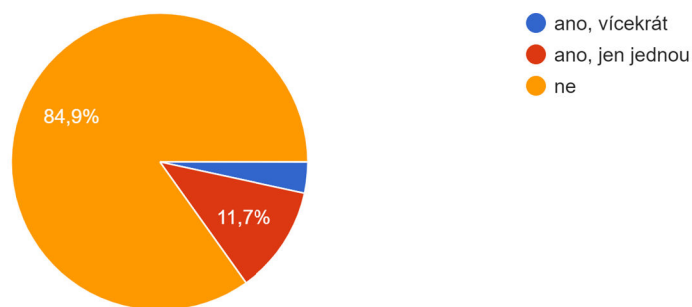
Doplňková otázka k otázce *Slyšel/a jsi někdy o spolku Ratab?* byla *Pokud ano, co o něm víš?* Na tuto otázku odpovědělo z 383 respondentů 153. Nejčastější odpovědi byly takové, že Ratab pořádá letní tábory, pořádá harmonizační dny pro školu, anebo že o spolku Ratab nevědí téměř nic.

Pokud ano, co o něm víš?

153 odpovědi

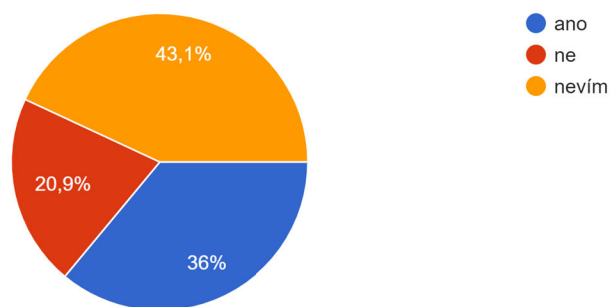
Nic moc
Pořádá tábory
nic
/
Pořádá letní tábory
Nic
Pořádá letní tábory
Tuším, že se jedná o liberecký spolek studentů, který pořádá různé akce a aktivity.
pořádají tábory pro Jergym a FX

Obrázek č. 14: Pokud ano, co o něm víš?

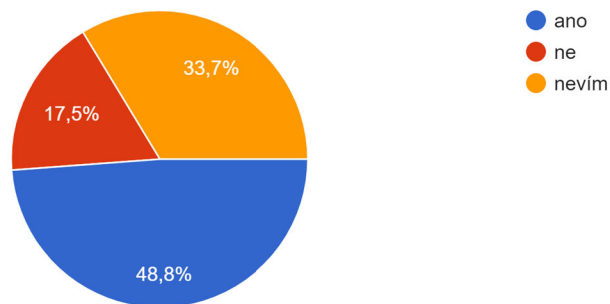
Obrázek č. 15: Zúčastnil/a jsi se v minulosti akce Ratabu?

Z 383 studentů libereckých gymnázií se jich podle anketního šetření z Obrázku č. 15 zúčastnilo ratabácké akce pouze 15 %. To z daného množství respondentů je početně 58 studentů.

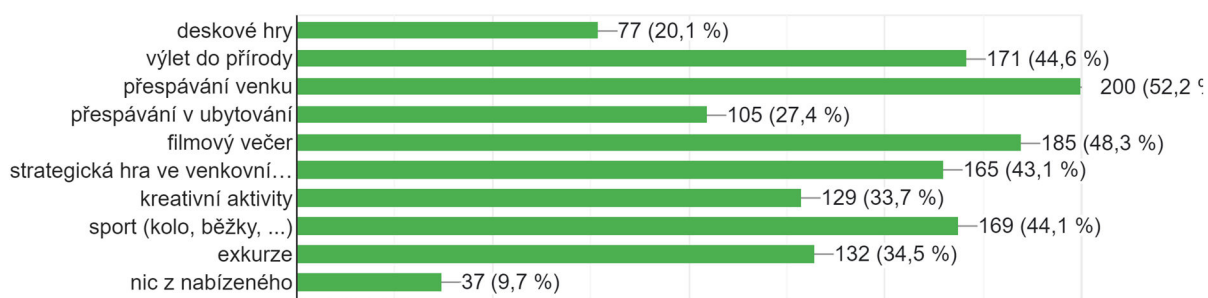
Obrázek č. 16: Je v Liberci dost organizací, které mají pro tebe vhodnou nabídku trávení volného času?

Dotazovaní ve většině nedokázali plně zhodnotit, zda je v Liberci dostatečné množství organizací, které studentům dokážou nabídnout kvalitní a zajímavé aktivity pro trávení jejich volného času. Obrázek č. 16 ukazuje, že je to 43 % studentů. A jen 36 % studentů hodnotí, že nabídka je pro ně dostatečná.

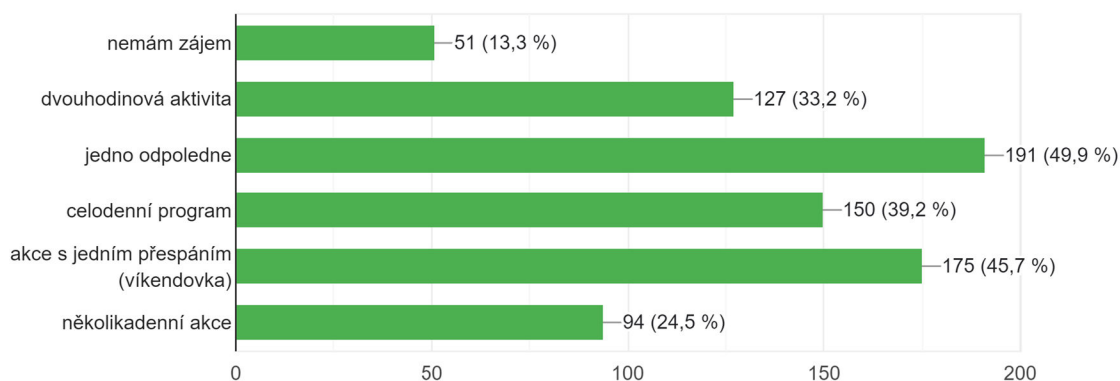
Obrázek č. 17: Měl/a bys zájem o organizovanou akci pro studenty?

Z grafu na Obrázku č. 17 anketního šetření vyplývá, že téměř polovina z dotazovaných studentů by měla zájem o organizovanou aktivitu, která by jim byla nabídnuta. To je 187 studentů ze třech gymnázií, kteří by rádi byli nebo už jsou účastníky aktivit Ratabu.

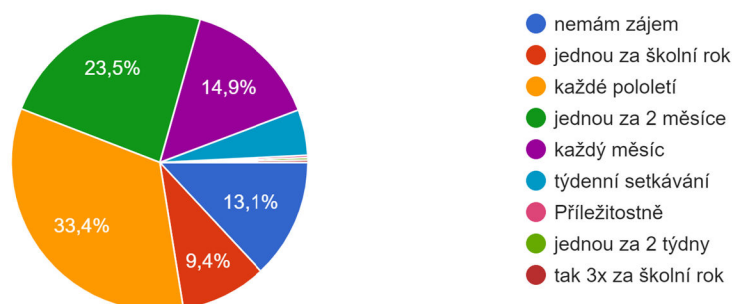
Obrázek č. 18: Jakého druhu organizované aktivity pro studenty by ses rád/a zúčastnil/a?
(více možností)

Další položená otázka v anketním šetření, uvedená na Obrázku č. 18 uvádí, že největší zájem je o aktivity v přírodě s možností přespání. Tedy ideálně nějaký dvoudenní víkendový výlet mimo město, kde by účastníci měli čas se více poznat. Tím by se teoreticky mohla začít tvořit propojená komunita účastnické základny.

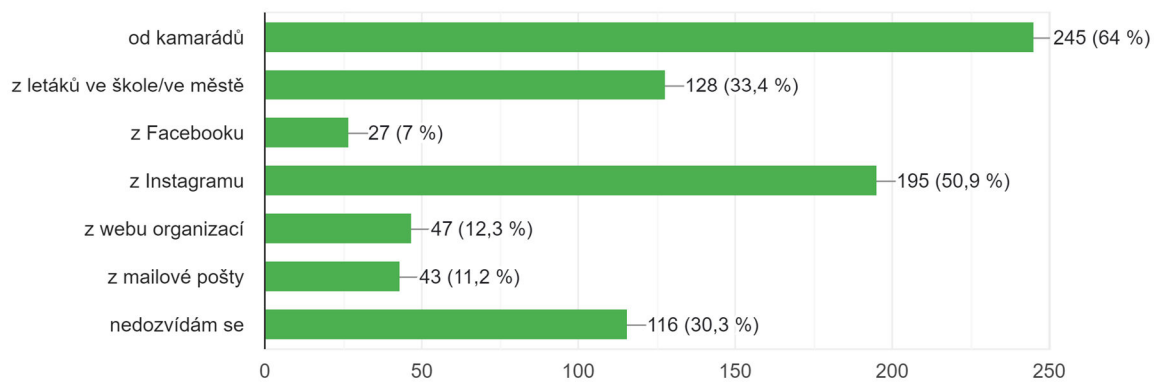
Obrázek č. 19: Jaký časový rámec organizované aktivity by ti vyhovoval? (více možností)

Otázka z Obrázku č. 19 byla směřována na vhodnou délku trvání aktivity. Největší zájem u respondentů je o jednodenní odpolední aktivity (50 %) a o přespávání přes noc (48 %).

Obrázek č. 20: Jak často bys o organizování akce měl/a zájem?

Obrázek č. 20 se váže k otázce *Jak často bys o organizování akce měl/a zájem?* Z grafu je vidět jaká frekvence aktivit by studentům vyhovovala. Ti odpovídali nejvíce, že jednou za pololetí (33 %) a popřípadě jednou za dva měsíce (24 %).

Obrázek č. 21: Kde se dozvídáš o plánovaných akcích? (více možností)

Poslední otázka v anketním šetření pro studenty gymnázií se zjišťovala, prostřednictvím jakého média se o pořádaných akcích dozvídají. Dvě třetiny respondentů se dozvídá o akcích přímo od svých přátel, jak je uvedeno na Obrázku č. 21. Jedna třetina studentů si všimá propagačních letáků ve škole nebo mimo školu. Celkem polovina studentů sleduje informace o událostech na sociální síti Instagram. Pouze 7 % zaznamená událost na sociální síti Facebook. To je veliká změna v dosahu, protože stránka Ratab na Facebooku byla dříve vnímána jako hlavní propagační kanál organizace. Celá třetina respondentů také odpověděla, že se o akcích nedozvídají vůbec, takže je stále prostor rozvíjet propagaci, aby zasáhla mnohem více studentů.

10.3 Závěry z šetření mezi studenty

Celkově se dá anketní šetření pro studenty shrnout tak, že o organizované aktivity zájem mezi studenty je. A to jak o jednodenní, tak o vícedenní. Možnost přespání je pro většinu studentů lákadlem. Zájem je především o aktivity v přírodě sportovního typu.

Nemalá část studentů má také zájem o filmové večery. Toto fyzicky nenáročné trávení času s kamarády se dá doplnit též o aktivitu s přespáváním po promítání. Můžeme tedy říci, že jsou dvě velké skupiny studentů, které mají zájem jednak o aktivní program a jednak o relaxační večer. Také by se daly tyto požadavky zkombinovat. Například po celodenní turistice by byla možnost promítat film na místě přespávání.

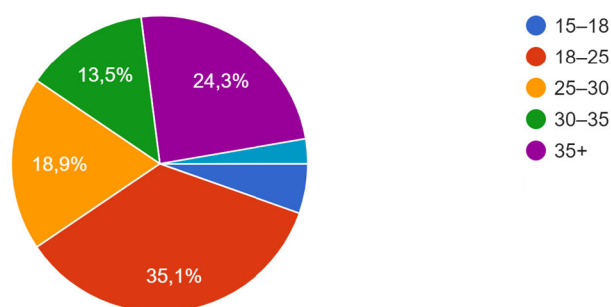
11 Anketní šetření mezi členy spolku Ratab

Cílem anketního šetření mezi členy spolku Ratab je získat data od instruktorů, jaká je jejich motivace k dobrovolnictví ve spolku. Jak by se dala tato motivace zvýšit a jaké množství času jsou ochotni Ratabu věnovat.

Pro dobré fungování a kontinuitu Ratabu je potřeba mít motivované instruktory. Aktuálně je problém získat vedoucí pro víkendové aktivity, které by mohly probíhat v období během školního roku. Data z tohoto šetření mohou pomoci najít příčinu úpadku motivace instruktorů a může na těchto datech stavět případnou změnu a iniciativu k oživení.

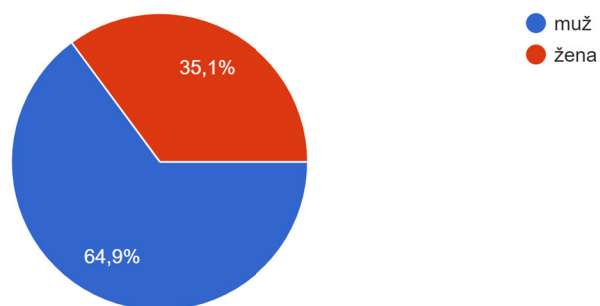
11.1 Charakteristika souboru

Anketního šetření se zúčastnilo 37 instruktorů Ratabu. Modus souboru participantů na anketním šetření byl ve věkovém rozmezí 18–25 let. Dvě třetiny odpovědí přišlo od mužů, jedna třetina od instruktorek. Třetina respondentů je pracujících a třetina jsou studující na vysoké škole. Nejčastěji instruktoři žijí v Liberci nebo v Praze. Distribuce anketních otázek proběhla přes skupinový chat na platformě Facebook a přes emailovou databázi členů spolku Pandora.

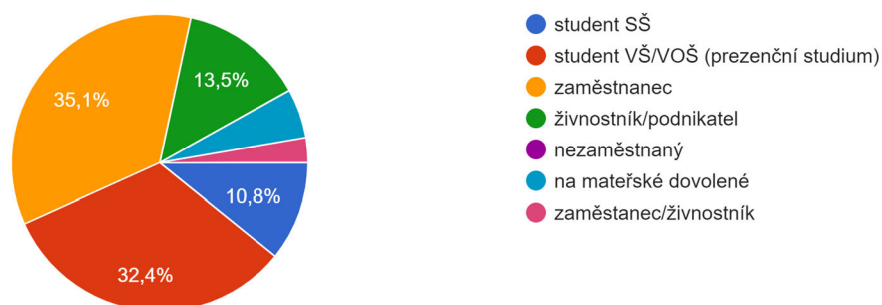
Obrázek č. 22: Věk respondentů

Nejčastější věkové rozmezí instruktorů spolku je podle výsledků na Obrázku č. 22 kategorie 18–25 let (35 %). Téměř čtvrtina už je starší více než 35 let.

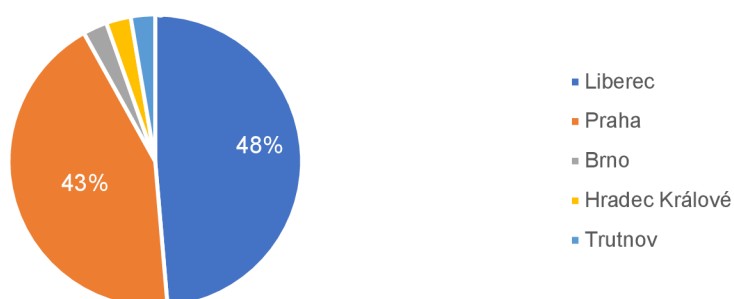
Obrázek č. 23: Pohlaví instruktorů

Na anketní šetření odpovědělo 24 instruktorů a 13 instruktorek, jak ukazuje Obrázek č. 23.

Obrázek č. 24: Otázka na status respondenta

Obrázek č. 24 znázorňuje aktuální ekonomický status respondenta. 10 % je studentstvo středních škol a třetina instruktorů jsou vysokoškolští studující.

Obrázek č. 25: Město pobývání

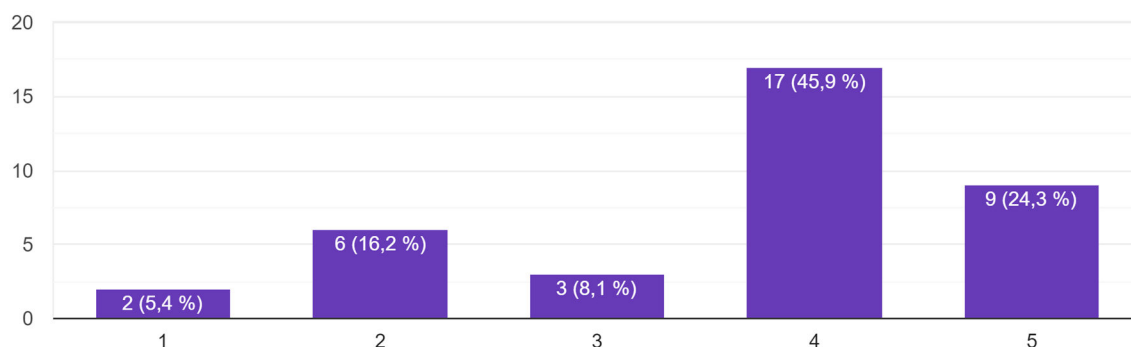
Obrázek č. 25 ukazuje, že rozdělení instruktorů mezi města Liberec a Praha je zhruba srovnatelné. Tedy polovina tráví většinu času v Praze, i když Ratab jako takový působí v Liberci.

11.2 Výsledky anketního šetření

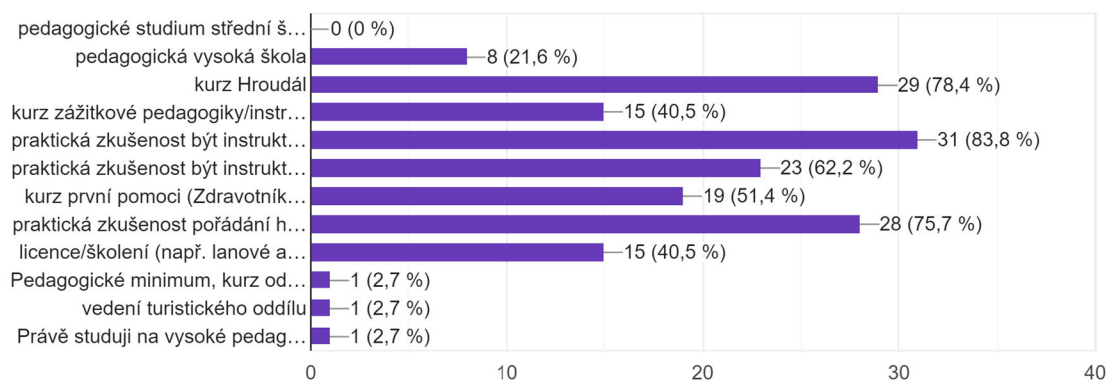
Obrázek č. 26: Chtěl/a by ses do fungování spolku zapojit více?

Z výsledných grafů na Obrázku č. 26 vyplývá, že oslovení instruktoři jsou převážně se svým aktuálním zapojením do fungování spolku spokojeni (51 %), případně by se rádi zapojili o trochu více (27 %).

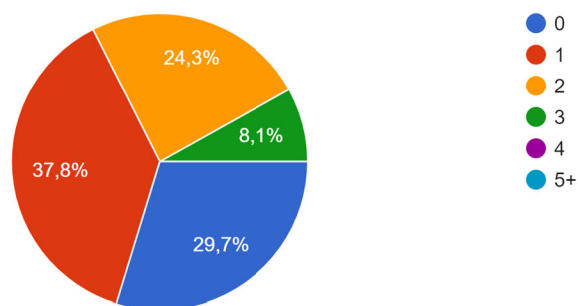
Obrázek č. 27: Považuješ se za zkušeného instruktora?

Obrázek č. 27 ukazuje, že celkem 26 dotazovaných z 37 se považuje za zkušeného nebo velmi zkušeného instruktora. Tedy že Ratab má kvalitní vzdělané instruktory, kteří si jsou vědomi vlastní hodnoty a zkušeností. Otázka sleduje sebevědomí instruktorů, zda se případný problém neangažovaností neskrývá v nedostatečných zkušenostech.

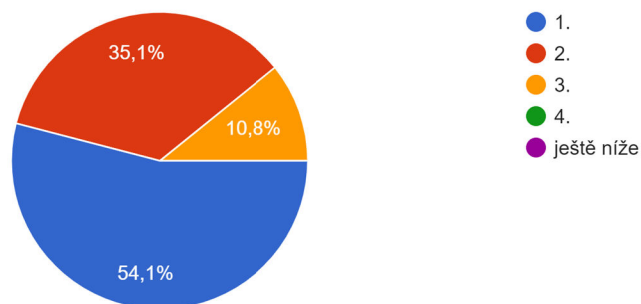
Obrázek č. 28: Jaká je tvoje erudice? (více možností)

Otázka na Obrázku č. 28 zjišťovala, jakého formálního i neformálního vzdělání instruktoři dosáhli. Pětina instruktorů má vysokoškolské pedagogické vzdělání. Celkem 84 % dotazovaných má praktické instruktorské zkušenosti a 75 % instruktorů pořádalo harmonizační dny pro některé z gymnázií. Polovina instruktorů má zdravotnický kurz. A 80 % dotazovaných se někdy zúčastnilo interního kurzu Hroudál, který Ratab pořádá pro svoje členy.

Obrázek č. 29: V kolika dalších organizacích a klubech mimo Ratab jsi zapojen/a?

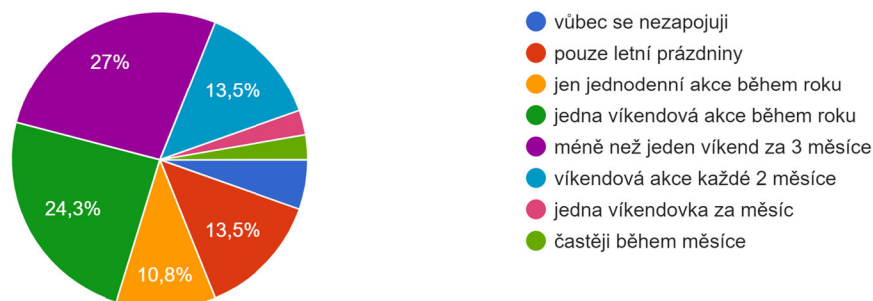
Graf na Obrázku č. 29 uvádí, že dotazovaní instruktoři jsou ve svém volném čase zapojeni ještě minimálně do jedné další organizace (38 %) nebo čtvrtina z nich do dalších dvou (25 %). Pouze třetina respondentů uvedla, že Ratab je jedinou organizací, ve které aktivně působí.

Obrázek č. 30: Na kolikátém místě je pro tebe z těchto organizací Ratab?

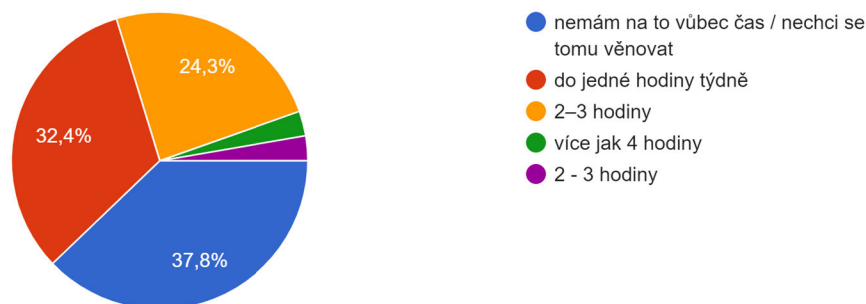
Jestliže tři čtvrtiny dotazovaných jsou zapojeni v dalších organizacích, pak je důležitá informace, na jakém místě důležitosti je pro ně umístěna organizace Ratab. Obrázek č. 30 říká, že pro 54 % je u nich Ratab na prvním místě.

Následovala doplňková otázka, v jakých dalších organizacích respondent působí. V anketním šetření bylo 15 odpovědí. Jsou to organizace převážně jako turistické oddíly, hudební spolky, sportovní organizace nebo jiné táborové organizace.

Obrázek č. 31: Kolik dní v roce mimo letní prázdniny jsi ochotný/á být na akci Ratabu?

Z Obrázku č. 31 vyplývá, že instruktoři jsou ochotní se na akci organizované Ratabem podílet převážně jen jednou nebo dvakrát do roka. 11 % vyhovuje účast pouze na jednodenních akcích a 14 % instruktorů se chtějí zapojovat jen tradičně přes letní prázdniny.

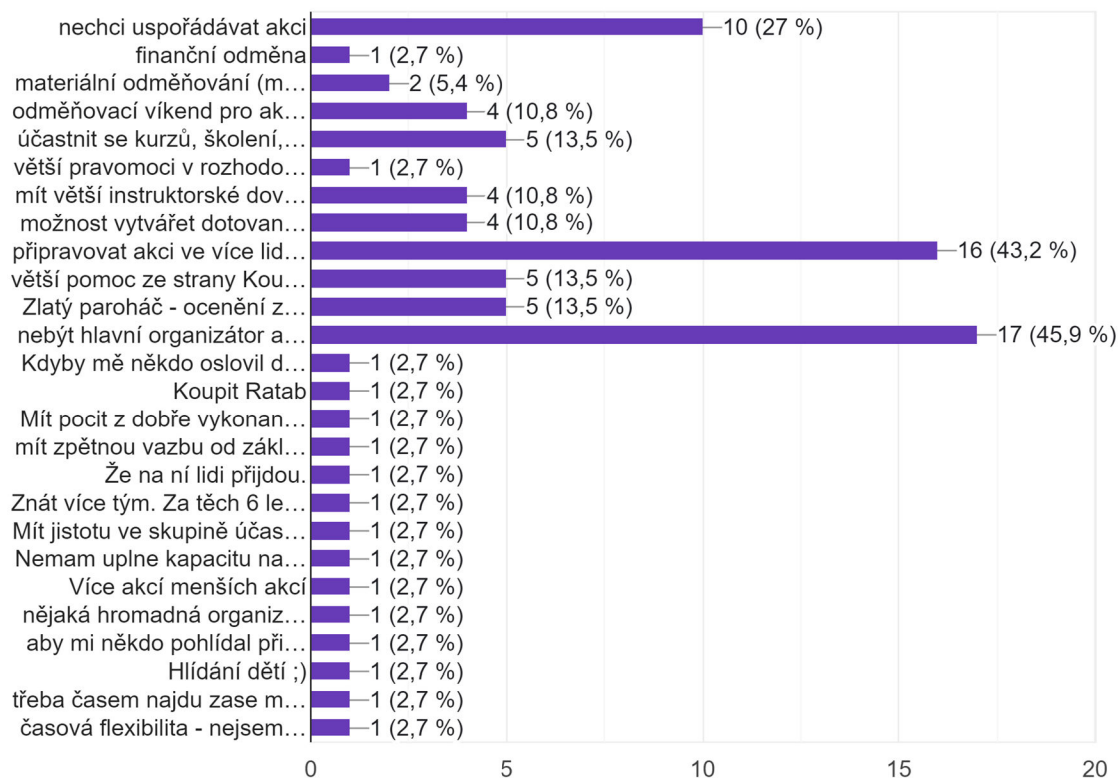

Obrázek č. 32: Kolik hodin týdně jsi ochotný věnovat přípravám a chodu Ratabu?

Více jak třetina instruktorů v anketním šetření na Obrázku č. 32 uvedla, že na participaci ve spolku Ratab nemá vůbec čas nebo chuť. Druhá třetina je ochotna věnovat jednu hodinu týdně pro aktivity spolku. Pro čtvrtinu je to pak 2–3 hodiny týdně, které jsou ochotní aktivně pro spolek něco připravovat.

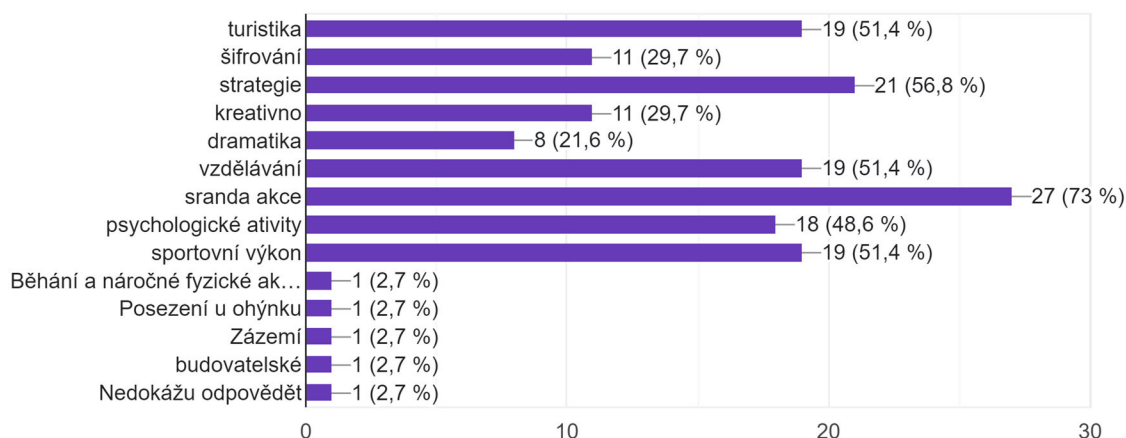
V anketním šetření jsem se také dotazoval, *Jaká je tvá motivace uspořádat mimoprázdňinovou akci pro Ratab?* Nejčastější odpovědi přišly takové, že jsou instruktoři bez motivace nebo že je jejich motivace velmi malá. Že toho už v Ratabu udělali dost. Že se snažili udělat třeba jednu akci pro Ratab, ale to úsilí, které tomu věnovali, se jim nevrátilo. Jsou demotivovaní například z malé účasti na poslední akci.

Motivací pro některé odpovídající instruktory je to, že mohou učit a rozvíjet mladší instruktory, a ti by pak mohli spolek vést dál. Starší instruktoři občas s nostalgií zorganizují akci, ale je to spíše jednorázové nadšení.

Obrázek č. 33: Jak by se dala zvýšit tvá motivace k uspořádání mimoprázdninové akce? (více možností)

Poslední dvě otázky anketního šetření se instruktorů dotazovaly, jak by se dala zvýšit motivace k zapojení se do aktivit. Z výsledku na Obrázku č. 33 vyplývá, že finanční stránka nehraje v motivaci až takovou roli. Pouze 3 % by ocenila finanční ohodnocení. Třetina respondentů se vůbec na organizaci podílet nechce a nepřesvědčila by je žádná motivace. Také vidíme, že největší část instruktorů by byla ráda, kdyby někdo pořádanou akci zaštilil jako hlavní vedoucí a oni by pak participovali jako řadoví instruktoři. Ideálně ve větší skupině při organizování, aby na ně nebyl příliš vysoký časový nárok při přípravách.

Obrázek č. 34: Jaké je tvé oblíbené zaměření aktivit? (více možností)

Obrázek č. 34 závěrem sděluje, že důležitým prvkem pro zapojení instruktorů je legrace. Může to být například jen odpolední jednoduchá recesistická akce bez větší hloubky, ale pokud se u toho všichni budou bavit, účel to splní. Další velká záliba instruktorů je v turistických výletech, případně při hrách zaměřených na strategické plánování a taktické hraní.

11.3 Závěry z šetření mezi instruktory

Při shrnutí anketního šetření pro instruktory vyplývá, že okolo třetiny z oslovených už nemá zájem se do chodu Ratabu zapojovat. Spolek Ratab má své instruktory zkušenostně vzdělané na vysoké úrovni, nicméně kvůli dalším osobním, studijním a pracovním aktivitám nemohou věnovat tvorbě ratabáckého programu dlouhodobější časové úsilí. Aktuální míra zapojení většiny respondentů vyhovuje. Pro více jak polovinu instruktorů je Ratab na prvním místě ze všech organizací, kde působí. Polovina instruktorů je většinu svého času v Praze, i když hlavní působení spolku je v Liberci, kde je jen druhá polovina instruktorů. Z šetření vyplývá, že instruktoři jsou ochotní podílet se na akci maximálně jednou nebo dvakrát za rok. A ideálně akci připravit v časové náročnosti jedné hodiny týdně.

Řešením by mohlo být tvoření velkých instruktorských skupin zaštitěných jedním hlavním koordinačním instruktorem. Při správném rozdělení a delegace práce by pak mohl vznikat kvalitní víkendový program a nedocházelo by příliš k vyčerpanosti organizujících instruktorů.

Na podobné bázi už fungují tábory organizované Ratabem v létě. Koncept jednoho vlastního vedoucího, který má pod sebou tým okolo deseti lidí a celý tým kuchyně obvykle o třech členech, který se stará o stravování. Do takového typu organizace a plánování se instruktoři přihlašují většinou rádi a dobrovolně, a to bez jakéhokoliv požadavku na finanční ohodnocení.

Problém může být, že takto velký letní tábor pro svůj chod potřebuje okolo patnácti instruktorů. Tedy při současném objemu okolo padesáti členů spolku je Ratab schopný uspořádat každoročně pět táborů. Na takový tábor se instruktoři připravují více jak půl roku dopředu, a tak je riziko, že už jim na organizování další akce během školního roku nezbývá kapacita.

12 Plán rozvoje aktivit organizace Ratab

během školního roku

Na základě dvou anketních šetření, která proběhla v rámci této bakalářské práce byla získána data, která poslouží k dalšímu rozvoji spolku. Pro budoucí instruktory, kteří se rozhodnou uspořádat akci pro gymnazisty, jsou informace o zájmech a časových možnostech jejich účastníků klíčové. Zjišťování motivace mezi instruktory pomůže také s tvorbou týmu pro realizaci akce. Díky informaci o času, který jsou ochotni přípravám věnovat se pak dá odhadnout množství potřebných lidí do realizačního týmu. Na základě těchto dat je vypracován plán rozvoje aktivit organizace Ratab během školního roku.

12.1 Studenti

Studentského šetření se zúčastnilo celkem 383 respondentů z libereckých škol Gymnázia a SO-ŠPg Jeronýmova, GFXŠ a Podještědského gymnázia – Doctrina. Z této ankety vyplývá, že studenti mají obecný zájem o organizované akce. Pro studenty je ideální časová frekvence organizovaných aktivit jednou za 2 měsíce, případně 1x za pololetí. Studenty by nejvíce bavilo, kdyby náplní programu byly aktivity, jako pobyt v přírodě a přespávání s kamarády mimo domov.

Důležitou informací pro další rozvoj spolku Ratab je, že celá třetina studentů má pocit, že se o plánovaných akcích pro jejich věkovou skupinu nedozvídá dostatečně. Studenti také uvedli, že v současné době jejich nejpopulárnější sociální platforma, ze které čerpají informace o nadcházejících událostech, je Instagram.

Z předchozích zkušeností můžeme konstatovat, že ke zvýšení zájmu o přihlášení pomáhají také otevřené přihlašovací tabulky. V těch je vidět, kdo už zapsaný je, a to pak motivuje k přihlášení dalších. Studentům je potřeba nabídnout konkrétní promyšlenou činnost, aby účastníky zaujala. Díky tomu zjistí, že se něčemu naučí, zažijí něco neobvyklého, podniknou něco, k čemu by se sami neodhodlali. Samotný motiv setkávání a trávení volného času společně s ostatními vrstevníky je nedostatečný. Při propagaci je potřeba akcentovat konkrétní informace a mít připravenou distribuci informací několikrát v čase a ideálně akci vícekrát připomínat. V dnešní zrychlené době plné podnětů je jedno informování nedostačené. Studenti se také rozhodují jen několik dní předem, kam nakonec ve svém volném čase půjdou a čemu se budou věnovat.

Propagaci akcí je třeba opakovat, měla by být co nejkonkrétnější, s otevřenými přihláškami, kde studenti uvidí například své přezdívky. Také je potřeba propagovat akci na více místech

a mít na informačním letáku atraktivní program, který zaujme. Je důležité neopomenout rodiče, kteří zejména mladší účastníky na akce přihlašují a financují jim to. Další možnost propagace akcí může být v rámci Dnů otevřených dveří na školách, v přihláškách o přijetí ke studiu nebo prostřednictvím vývěsky ve veřejných prostorech, jako je například knihovna nebo ZUŠ.

12.2 Instruktoři

Instruktorského anketního šetření se zúčastnilo 37 instruktorů spolku Ratab. Důležitou informací, která z odpovědí vyplývá je, že celá třetina dotazovaných instruktorů se už zapojovat nechce. Valné většině dotazovaných jejich aktuální časový rozsah zapojení vyhovuje. Běžná ochota respondentů během pracovního týdne cokoliv připravovat je maximálně 1–2 hodiny týdně. Toto anketní šetření také ukazuje, že instruktoři nechtějí být hlavními vedoucími. Také je pro ně nekomfortní, pokud by museli připravovat nějakou akci sami nebo jen v několika lidech. Vidina potřeby kompletního zajištění všech příprav včetně intenzivní propagace, je pro rozhodnutí stát se hlavním vedoucím demotivační. Spolek Ratab měl kdysi na gymnáziích funkční buňky studentů, kteří s propagací vypomáhali. V současné době je však tato forma nespolehlivá a kvalitně nyní pouze funguje ratabácké zázemí propagace online prostřednictvím sociální sítě. V současné době je také těžké pro hlavní vedoucí sehnat instruktory do týmu. Třetina z nich se zapojovat nechce a chybí komunitní propojení mezi mladšími a staršími instruktory. Tím se ztrácí i potenciál týmy kombinovat, když se neznají vzájemně. Další zodpovědností hlavního vedoucího je namotivovat účastníky a udržet vyrovnaný rozpočet akce.

Tím, že je malá motivace instruktorů tvořit program pro střední školy, má spolek Ratab slabý přísun nových členů z gymnaziálních tříd. Mohlo by pomoci organizovat častější menší promoakce, pro rozšíření povědomí o Ratabu. Jenže k tomu není motivace. Instruktoři zbytek svého volného času raději věnují svým ratabáckým kamarádům a tím se Ratab uzavírá do bubliny. Ratab v základním fungování staví na dobrovolnosti, prestiži a motivaci vracet instruktor-sky Ratabu to, co mně dával, když jsem byl účastníkem. Tento princip na současnou mladou generaci nefunguje s výjimkou stále a dlouho působících členů. Logicky ani u nových instruktorů, kteří se nikdy nezapojili do akce jako řadoví účastníci.

Spolek Ratab by se měl snažit instruktorům co nejvíce ulehčit provozní starosti při plánování. Měl by mít možnost nabídnout spolehlivou formu propagace a informace o nevyužitých instruktorech. Také může nabídnout finanční podporu akce a případně hlavního organizátora odměnit dle jeho potřeb a preferencí. Určité typy instruktorů mají odlišné potřeby. Některým stačí

nabídnout kreativní zázemí, jiným nabídnout podpůrnou skupinu pro aktivity a více zautomatizovat propagaci.

12.3 Organizace

Na základě výzkumu a vlastní zkušenosti shledávám, že je nutné změnit celkovou strategii spolku a nespoléhat jen na setrvačnost. Nadále a více podporovat menší akce během školního roku a tím přilákat nové účastníky, ve kterých se pak dají budovat a rozvíjet instruktorské dovednosti. Stačilo by organizovat několikahodinové jednoduché akce s myšlenkou a jasným cílem, co akce účastníkům dá, co si z ní odnesou. Velký potenciál rozvoje Ratabu vidím ve větším zapojení studentů pedagogického zaměření – střední pedagogické školy, pedagogického lycea nebo pedagogické fakulty. Ratab se pohybuje v bublině gymnazistů. Na stejnou školu Gymnázia Jeronýmova chodí i studenti a studentky, kteří se svým zaměřením připravují na práci s dětmi a mládeží a kteří by mohli své pedagogické zkušenosti využít právě ve spolku Ratab.

Negativní aspekt spatřuji také v tom, že vedení spolku je demotivované, bez hlubší vize a řeší jen nezbytné provozní věci. To má částečný vliv i na motivaci řadových instruktorů, kterým by mohlo být silnější vedení nápomocnější a uchopitelnější v jejich vlastní realizaci. Správa spolku je dosti nevděčná práce. Provozní věci nejsou příliš vidět a kritika jde na hlavu Výkonného výboru. Ten má právní odpovědnost za celý spolek a za většinu táborů, i když na nich žádný člen výboru není fyzicky přítomen. Pokud si Ratab smluvně neošetří dělení právní zodpovědnosti ve spolku, v dnešní složité době se už takové formě dobrovolnictví s vysokým právním rizikem řada lidí raději vyhne.

Spolek by měl více podpořit organizování akcí během školního roku, i kdyby je musel dotovat ze zisků získaných na letních táborech. Přispívání na akce během roku zvyšuje povědomí a měl by to spolek vnímat jako investici do budoucích účastníků a instruktorů.

Také by měl spolek zavést systém individuálního odměňování. Z anketního šetření se ukázalo, že jsou instruktoři demotivovaní. Každý z nich odpovídal různě na možnosti jeho motivace, a proto by se měla odměna více cílit a měla by být volitelná. Odměnami jako poděkování by se dala zvednout motivace pro instruktory přihlašovat se do vedení spolku a dělat provozní, částečně nevděčnou, ale velice důležitou, práci.

12.4 Plán rozvoje volnočasových aktivit organizace Ratab

Na základě předchozího zjišťování pomocí dvou anketních šetření byly získány informace, které jsou podkladem pro vypracování plánu rozvoje volnočasových aktivit organizace Ratab. Ratab se snaží v současné době zaměřit na aktivity v průběhu školního roku mimo letní prázdniny. Pro komplexnější pojetí vize a stanovení cílů z krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé perspektivy je potřeba na spolek nahlížet jako na celek.

12.4.1 Krátkodobé cíle

Tyto cíle jsou stanoveny na krátký časový horizont do dvou let. Mají za cíl udržet spolek v chodu a zajistit návaznost aktivit.

Letní tábory – *Mít každý rok alespoň jednoho hlavního vedoucího a mít dostatek účastníků.*

Splnění toho cíle může spolek dosáhnout tím, že nabídne adekvátní zázemí pro hlavního vedoucího. Pomoc s propagací, poskytnutí rad zkušenějších a vyřešení právní problematiky odpovědnosti.

Vedení spolku – *Mít ve výkonném výboru tři členy, kteří zodpovědně spravují provoz spolku.*

Je potřeba posílit motivaci instruktorů kandidovat do Výkonného výboru spolku, který řeší převážně nutné provozní záležitosti. Pokud vše funguje, bere se to jako samozřejmost. Jakmile je problém, veškerá kritika jde za Výkonným výborem. Častou obměnou Výkonného výboru dochází ke ztrátě nabitých zkušeností, které získalo předchozí vedení. Tomu by mohlo pomoci vytvoření a aktualizace manuálů. Vytvořit seznam kontaktů, na koho ze spolku se lze obrátit s danou problematikou a delegovat úkoly na řadové členy spolku. Tím by se ulehčilo vedení, které by mělo prostor pro řešení velkých úkolů.

Akce během roku – *Během tohoto a dalšího roku udržet minimálně 2 akce za školní rok.*

Z anketního šetření vzešlo, že části studentům frekvence akcí jednou za pololetí vyhovuje. To je splnitelný cíl i pro slabě motivované instruktory, kteří si přípravu aktivity mohou časově rozložit na delší období. Z šetření vyplynulo, že jsou ochotni věnovat přípravám maximálně hodinu týdně.

Harmonizační dny – *Mít na Gymnáziu a SOŠPg Jeronýmova a na GFXŠ koordinátora harmonizačních dnů.*

Pořádání harmonizačních dnů spolkem Ratab na gymnáziích je důležitá cesta, jak se zapsat do povědomí studentů. Prostřednictvím této akce se může spolek propagovat rozdáváním přihlášek a prezentovat informace o plánovaných aktivitách s konkrétními termíny.

Harmonizační dny jsou také první možností, kde se účastníci letních táborů mohou začít zapojovat jako instruktoři. Zde si osvojí první principy vedoucích a bude pro ně snazší jezdit na letní tábory už jako součástí instruktorského týmu.

Motivace instruktorů – *Udržet model koordinátora a zavést systém volitelného odměňování.*

Z předchozích let se osvědčilo, že pokud se jedna osoba ujme funkce koordinátora ročních aktivit, bude tím podpořen vznik jednotlivých akcí během školního roku. Osoba může plnit iniciální funkci a pomáhat s propagací. Ostatní se tak mohou soustředit hlavně na tvorbu programu.

Ratab má problém s tím, že nikdo nechce dělat velké zodpovědné funkce, ale instruktoři rádi drobně participují na programu. Proto by odhodlání vzít na sebe zodpovědnost hlavního vedoucího, koordinátora nebo člena výkonného výboru mělo být odměněno. Dle anketního šetření ale vyplývá, že každý by si svoji odměnu představoval jinak. Proto navrhuji, aby si každý mohl vybrat z balíku odměn, jako poděkování od spolku. V takovém balíku by mohla být finanční odměna, proplacení vzdělávacích kurzů, možnost využít tábořiště či majetek Ratabu pro svoji akci, větší pravomoci v rozhodování spolku, odměňovací společný víkend pro instruktory, hlídání dětí a jiné symbolické odměny.

Přísun nových členů – *Ratab bude mít na táboře dostatek účastníků.*

Letní tábor, jako hlavní vlajková loď Ratabu, je to, díky čemu je spolek známý a chválený. Udržet kontinuitu letních táborů by měla být priorita. Díky plnému táboru spokojených dětí a následně i spokojených rodičů se udrží značka Ratab. Spokojenost všech je nejsilnější propagace a příští rok tak mohou jet další kamarádi nadšených účastníků. Tím se začne tvořit táborová komunita, která se pak chce potkávat dále i na akcích během školního roku. K rozeslání informací o táborech by měla sloužit databáze kontaktů s lidmi, kteří už na táboře kdysi byli. Nemělo by se rozhodně opomenout zasílání termínu tábora s rozhodnutím o přijetí na střední školu. Tábor je předkládán nově nastupujícím jako možnost seznámit se s novými spolužáky.

Propagace – *Zautomatizovat propagaci a obnovit propagační buňky na gymnáziích. Více využívat propagační video Ratabu a odkazovat na nové webové stránky.*

Většina již pořádaných akcí selhává právě na propagaci. Nebo se alespoň nedaří Ratabu oslovit někoho zvenku a uzavírá se do vlastní členské bubliny.

Pro instruktory, co pořádají nějakou akci, je důležité, proces propagace co nejvíce zjednodušit. Proto by měl být jeden správce sociálních sítí, který by toto měl na starosti. Instruktor by mu poskytl propagační leták, textovou část propagace a informace uvedené v přihlášce. Také si zvolí frekvenci publikování příspěvků na sociálních sítích. Po předání těchto informací by se pak hlavní vedoucí o propagaci už nemusel starat a plně se mohl věnovat přípravě aktivity.

Ratab má nový web i elektronické přihlašování na akce. Má také své propagační video, které by měl více využívat.

Finance – *Spolek Ratab finančně podpoří aktivity během školního roku. Proběhne interní seminář, jak čerpat dotace a jaké jsou možnosti financování.*

Pro Ratab je důležité, aby pořádal akce během roku. Tím si udržuje aktivní účastnickou základnu. Tyto akce by měly být, pokud by bylo třeba, dotované z rozpočtu spolku jako investice do vlastní propagace. Část peněz letních táborových odvodů by měla jít právě na toto. Protože pak v létě se díky těmto akcím navýší počet platících účastníků na táborech.

Spolek Ratab čerpá dotaci na svůj provoz od Libereckého kraje. Tuto dotaci administrativně vyřizuje jeden člověk, který tomu rozumí. Hrozí to, že ostatní nebudou vědět, jak žádat nebo že už není personální kapacita žádat o další dotace. Navrhují, aby proběhl interní seminář mezi instruktory a zájemci by tak mohli proniknout do toho, jak to s dotacemi funguje a sami si zkusili požádat o nějaký grant. Požádat o finanční příspěvek například město Liberec nebo MŠMT.

12.4.2 Střednědobé cíle

Pětiletá vize spolku Ratab je taková, že propagace funguje, tábory běží bez problému a Ratab rozšiřuje členskou i účastnickou základnu. Zvětšuje svůj dosah v propagaci rozšiřováním propagačních kanálů. Vedení spolku zastává dobře provozní věci a snaží se posouvat spolek dopředu s jasnou vizí.

Letní tábory – *Letní tábory fungují a generují Ratabu zisk.*

Ratab využívá plně potenciál celého léta na tábořišti. Akce mají časový překryv, aby se do harmonogramu vešlo co nejvíce táborů. Stavěcí a bourací akce nemají nouzi o pracovníky, když z každého letního tábora přijedou minimálně tři pracující. Zisky z táborů pomohou spolku spořit do budoucna a část financí mohou investovat na podporu propagace. Aktuálně má Ratab na konci roku 2023 uspořeno 526 000 Kč.

Akce během roku – *Frekvence pořádání akcí se navyšuje na každé dva měsíce.*

Akce během školního roku se pořádají každé dva měsíce a dosáhly optimálního požadavku, který vyšel z anketního šetření mezi studenty. Během deseti měsíců proběhne minimálně pět akcí. Dvě z toho jsou víkendové s přespáváním a tři jednodenní setkání ve střídajícím se pořadí. Víkendová turistika a víkendová vzdělávací akce může mít každá optimálně okolo dvaceti účastníků. Jednodenní akce diverzifikují svoji nabídku, a tak podle anketního šetření se uspořádá odpolední strategie, šifrovací hra nebo forma únikové hry. Jednodenní statický program může být formou deskových her, lan-party nebo kreativního odpoledne. Také se nabízejí možnosti výroby či praktické dílny dle dovedností instruktorů.

Harmonizační dny – *Harmonizační dny na gymnáziích fungují. Rozšiřují se na ZŠ Ostašov, Střední odbornou školu obchodní a další liberecké školy.*

Každá škola, kde probíhají harmonizační dny má svého koordinátora. Harmonizační dny slouží pro zaškolování mladých instruktorů. Tyto instruktoři jsou ze stejné školy z vyšších ročníků, aby se díky tomu vytvářela vazba mezi studenty na škole a docházelo k propojení komunity. Již na harmonizačních dnech se vytipují studenti, kteří by měli zájem jet za rok pomáhat s organizací.

Motivace instruktorů – *Instruktoři jsou motivováni tvořit pro účastníky program. Mají zabezpečené organizační zázemí. Jsou odměňováni dle svých preferencí.*

Instruktoři se mohou plně soustředit na tvorbu programu. Jezdí z vlastní iniciativy na vzdělávací kurzy, kde získávají nové znalosti a další motivaci. Spolek Ratab dotuje účast na těchto kurzech až 80 %, protože to je jeho investice a forma ocenění instruktorů.

Spolek pracuje se svými instruktory, kteří nejsou aktuálně v žádném táborovém týmu a ty motivuje k pořádání akcí během školního roku. Tím udržuje zapojení všech aktivních instruktorů a udržuje jejich motivaci tvořit. Ti pak třeba následující rok můžou jet na tábor jako vedoucí.

Přísun nových členů – *Noví členové přibývají nejen z gymnázií. Přichází přes kontakt od kamaráda nebo díky harmonizačním dnům na dalších školách.*

Účastnická základna spolku přirozeně roste. Účastníci mají mezi sebou vytvořenou komunitu, a těší se, až se zase potkají na další akci od Ratabu. Mezi účastníky se vybírají pomocníci, kteří se částečně zapojují do příprav aktivit. Vznikají přátelství napříč generacemi.

Cílí se i na studenty pedagogického lycea a střední školy pedagogické. Ti mohou mít působení v Ratabu jako součást své pedagogické praxe a mohou si svoje aktivity zakládat do svého portfolia.

Vedení spolku – *Mít stabilní Výkonný výbor, který si bude vychovávat své nástupce. Případně vytvořit placenou pozici Správce spolku.*

Výkonný výbor funguje, schází se, vše připravuje včas a komunikuje s členskou základnou. Členové spolku aktivně chodí na schůze a pomáhají s drobnými úkoly. Do fungování se zapojují i středoškolští studenti a věkový průměr se snižuje. Výkonný výbor se schází někdy online aby byl dostupný i vzdálenějším členům. Pokud by byl nedostatek kandidátů do Výkonného výboru, spolek změní své stanovy a nahradí Výkonný výbor Správcem Ratabu, který bude mít placený částečný úvazek a bude řešit všechny provozní věci jako zaměstnanec spolku.

Propagace – *K propagaci se využívají sociální sítě Instagram a Facebook a mailový newsletter. Na školách probíhá tištěná propagace na nástěnkách a osobní propagace na Dnech otevřených dveří a třídních schůzkách.*

Začne se rozesílat informační newsletter, který informuje všechny registrované mailové adresy v databázi o dění ve spolku. Bude informovat o všem, co v Ratabu proběhlo za akce s použitím fotografií a videí i o akcích plánovaných. Databáze se každým rokem rozšiřuje o všechny zúčastněné a sesbírají se kontaktní údaje z předchozích let. Ve školních časopisech je v každém vydání stránka o tom, co Ratab dělal a jaké další akce chystá. Kdekoliv to jde, běží smyčka propagačního videa Ratabu.

PR tým bude za tuto činnost odměn například víkendem na horách. Pro propagaci jsou nejvhodnější studenti středních škol, kteří mají nejbližší k účastnické základně.

Finance – *Naplněnost letních táborů tvoří finance pro kvalitní propagaci. Další rozvoj fundraisingu přináší do spolku peníze, které je možné reinvestovat do atraktivnosti a do vzdělávání vedoucích.*

Ratab se snaží využívat více dotačních programů. Vypisuje svoji vlastní sbírku mezi členy a příznivce, kteří mohou poskytnout dar na nové tee-pee nebo jiné vybavení. Spolek zahajuje rozhovory o možném sponzoringu s firmami, které mu jsou hodnotově blízko.

12.4.3 Dlouhodobé cíle

Dlouhodobá perspektiva spolku, kam v následujících deseti letech směřuje, je koncepce, která dokáže nabídnout svoje kvalitní volnočasové aktivity všem věkovým kategoriím během celého roku.

Letní tábory – *Tábory jsou pořádány pro všechny věkové skupiny a spolek si buduje vlastní tábořiště.*

Ratab pořádá tábory pro rodiče s dětmi, pro žáky druhého stupně ZŠ s nižšího stupně gymnázia, tábor pro studenty středních škol, tábor pro studenty vysokých škol a mladé dospělé, případně i jiné formy programu na tábořišti. Finance i aktivní členská a instruktorská základna umožňuje spolku koupit a spravovat vlastní tábořiště. To pak přináší možnost tábořiště směřovat s jinými organizacemi a otevřít si tak možnost tábořit na novém místě.

Akce během roku – *Pravidelné týdenní setkávání na 2 hodiny v klubovně a jednou za měsíc výprava nebo jiná akce.*

K již tradičním víkendovým akcím, jejichž frekvence je okolo jednoho pořádání měsíčně, se instruktoři schází také se svými členy jedenkrát během školního týdne. Tyto schůzky jsou vždy tematicky zaměřené a mají vzdělávací charakter.

Harmonizační dny – *Probíhají automaticky bez problémů. Program Ratabu se rozšiřuje i na přespávání jednotlivých tříd ve školách.*

Ratab působí jako hlavní organizace pořádající harmonizační dny pro školy v Liberci. Také organizuje na požádání přespávání na škole pro jednotlivé třídy, jako forma utužení kolektivu. Instruktoři také jezdí s učiteli na školní výlety, jako podpůrný doprovod.

Motivace instruktorů – *Instruktoři mají možnost se realizovat dle svých požadavků a potřeb. Nedochází k pocitům vyhoření a je nalezen ideální balanc v angažovanosti a dostatku instruktorů.*

Spolek Ratab si uvědomuje, že to nejdůležitější jsou spokojení instruktoři. Spokojenost se pak odráží do spokojenosti dětí a pak i jejich rodičů. Díky tomu jsou tábory plné a spolek finančně prosperuje a má kapitál na další rozvoj a realizaci svých vizí a svého poslání.

Přísun nových členů – *Ratab je v okolí Liberce tak známou organizací, že noví členové přicházejí sami převážně z doslechu od kamarádů.*

S rozrůstajícím se působením spolku roste účastnická i instruktorská základna. Účastníci se stávají instruktory a ti se pak aktivně zajímají o chod spolku. Ratab začíná mít problém s kapacitou tábořišť a začíná si zařizovat svoje vlastní pro své potřeby.

Vedení spolku – *Vedení je strukturálně rozděleno podle kompetencí a každé odvětví má svého stínového učedníka.*

Výkonný výbor funguje ve svých kompetencích a zajišťuje kvalitní zázemí pro všechny akce. Má vyřešená všechna právní úskalí, a tak je pro členy bezpečným prostředím se zárukou. Ve Výkonném výboru je mnoho učedníků, které se zájmem sledují, jakým způsobem se udržuje tak velký spolek v chodu. Nabývají zkušenosti a postupně přecházejí do vedoucích pozic.

Propagace – *Ratab má svoji propagaci na všech možných kanálech, které jsou k dispozici.*

Ratab funguje i na dalších sociálních sítích jako je TikTok nebo X. Rozšiřuje vyvěšování letáků do veřejných institucí jako je knihovna, Technická univerzita nebo Dům dětí a mládeže. Akce jsou uvedeny mezi akcemi na webu škol. Má vlastní reportáže v Jergym TV a všech školních časopisech. Inzeruje v libereckém tisku a jeho akce jsou i na stránkách zivylibec.cz. O všech akcích informují sociální sítě škol a pokud je potřeba, Ratab investuje i do placené reklamy.

Finance – *Spolek dosahuje obratu přes milion korun. Spolek také udržuje sponzorské kontakty a tím navyšuje své cashflow.*

Ratab je finančně stabilní společnost využívající dotační tituly a má uzavřené smlouvy o různých formách sponzoringu. Pokud má Ratab dostatek instruktorů, nabízí možnost komerčního zážitkového programu pro firmy. Ratab má dostatek financí pro koupi vlastního tábořiště.

13 Realizace testovací víkendové aktivity

Osobně jsem se zapojil do realizace jedné víkendové akce v roce 2023. Společně s instruktorem Martinem Fantou jsme se domluvili na naplánování akce Výprava za Krakonošem, která proběhla 25. – 26. listopadu. S ohledem na výsledky zjišťování zájmu mezi studenty jsme chtěli uspořádat akci s přespáním, která bude nenáročná a bude spíše stmelovací.

Hlavní aktivitou bude sobotní výlet, který bude zvládnutelný pro všechny přihlášené účastníky. Večer pak bude formou deskových a interaktivních her, které přinesou klidnou atmosféru a odpočinek po výletě.

13.1 Propagace

Instruktor Michal Štefan se ujal patronátu nad víkendovými akcemi v roce 2023. Ten všechny zainteresované vyzval, aby mu dodali informační letáček o akci do konce května. S Martinem Fantou jsme takový vytvořili, uvedli datum a místo konání. Také jsme přidali QR kód pro přihlášení.

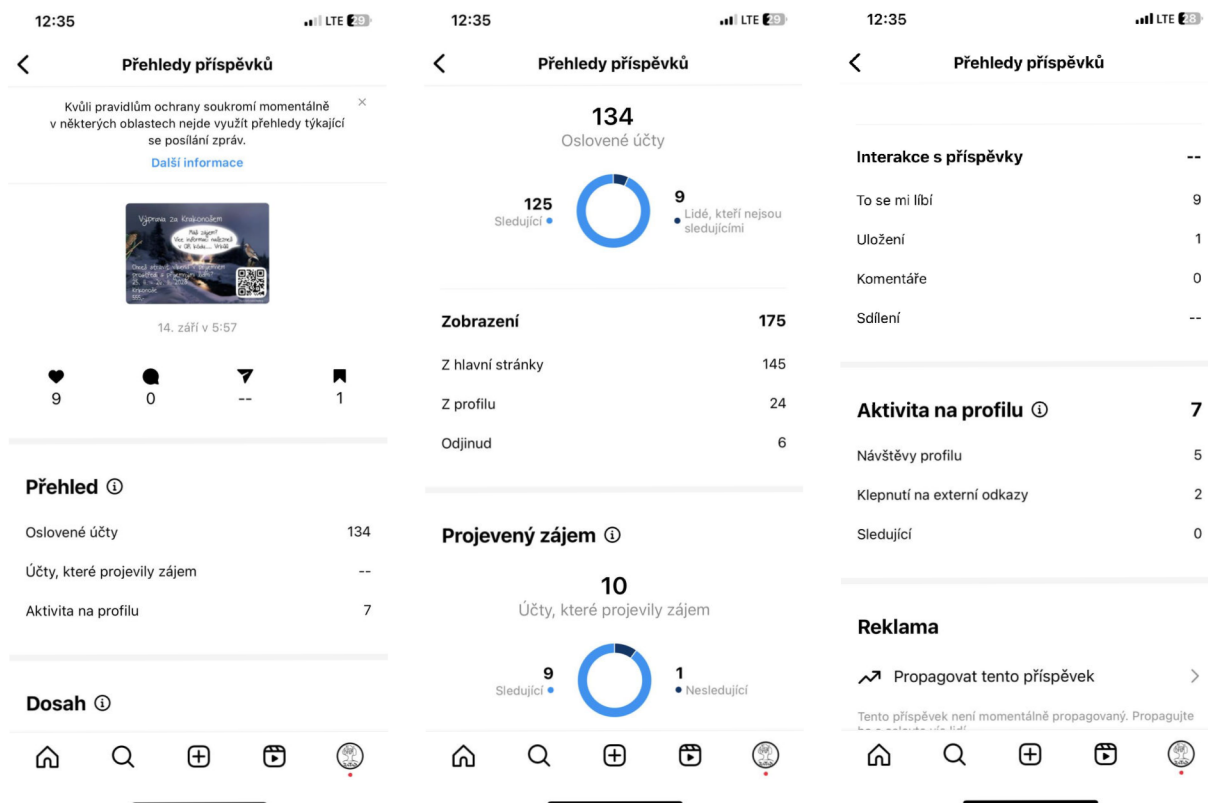
Obrázek č. 35: Propagační leták Výpravy za Krakonošem

Tyto letáčky taky mohly být vystaveny na všech akcích pořádaných Ratabem během letních prázdnin. Další propagace plánované události proběhla jak na webu spolku, tak na sociálních sítích Instagram a Facebook.

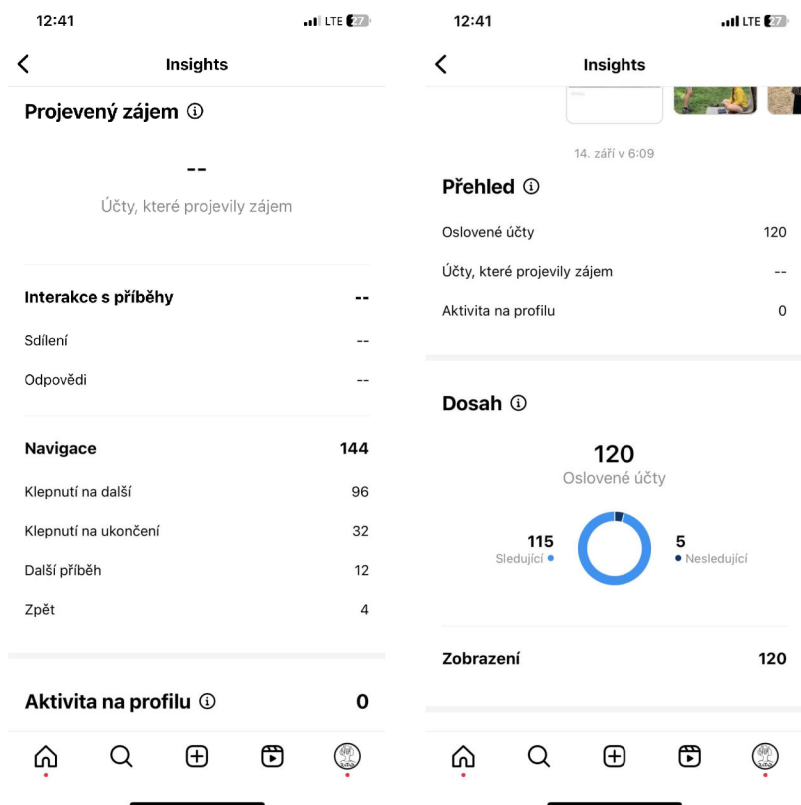
13.2 Dosah propagace na sociálních sítích

Obrázek č. 36: Přehled dosahu události na Facebooku

Obrázek č. 37: Přehled dosahu příspěvku na Instagramu

Obrázek č. 38: Přehled dosahu příspěvku ve Stories na Instagramu

Na předchozích Obrázcích č. 36–38 můžeme vidět dosah propagace jednotlivých sociálních sítí. Hodnoty korelují s výsledkem anketního šetření, konkrétně s otázkou na Obrázku č. 21: *Kde se dozvídáš o plánovaných akcích?* Na Facebooku je počet zobrazení události pouze 44x. Naopak dosah na Instagramu je 134 zobrazení příspěvku a 120 zobrazení ve Stories. Také je mnohem větší reakce na příspěvky od sledujících na Instagramu.

Je nutné dodat, že stránka Ratab na Facebooku má 134 připojených a profil Ratabu na Instagramu má 220 sledujících.

13.3 Zpětná vazba

Během prvních dnů vyvěšení jsme dostali zpětné vazby k našemu propagačnímu letáku. Nenašlo nás, že by pro někoho bylo obtížné, získat více informací pomocí QR kódu. Tak jsem k němu ještě uvedli hypertextový odkaz a snažili se uvést větší popis přímo na úvodní leták.

Další reakce, kterou jsme od jednoho potenciálního účastníka dostali, byla, že z toho má pocit, že to bude fyzicky náročné a bude to přechod hřebenu.

Závěry

Hlavním cílem bakalářské práce byl návrh plánu rozvoje volnočasových aktivit organizace Ratab v průběhu školního roku mimo letní prázdniny. Mezi dílčí cíle práce patřil popis organizace a organizační struktury spolku Ratab, anketní šetření mezi členy spolku Ratab a anketní šetření mezi studenty střední školy.

Bakalářská práce v úvodu popsala, jak je organizace Ratab strukturovaná, jaká je její historie a jaký je profil její cílové skupiny. Dále jsou v práci popsány volnočasové koncepty a teorie, na kterých organizace Ratab staví svoje edukativní působení. Spolek pracuje s principy zážitkové pedagogiky, vnímá skupinovou dynamiku a v neposlední řadě se vědomě věnuje reflexím daných aktivit.

Sledovaným vzorkem prvního anketního šetření byli studenti libereckých gymnázií. Studentského šetření se zúčastnilo celkem 383 respondentů z libereckých gymnázií: Gymnázia a SOŠPg Jeronýmova, GFXŠ a Podještědského gymnázia – Doctrina. Z této ankety vyplývá, že studenti mají obecný zájem o organizované akce. Pro studenty je ideální časová frekvence organizovaných aktivit jednou za 2 měsíce, případně 1x za pololetí. Studenty by nejvíce bavilo, kdyby náplní programu byly aktivity jako pobyt v přírodě a přespávání s kamarády mimo domov.

Ve druhém anketním šetření byly respondenty instruktoři libereckého volnočasového spolku Ratab. Instruktorského anketního šetření se zúčastnilo 37 instruktorů spolku Ratab. Důležitou informací, která z odpovědí vyplývá je, že celá třetina dotazovaných instruktorů se už zapojovat nechce. Valné většině dotazovaných jejich aktuální časový rozsah zapojení vyhovuje. Běžná ochota respondentů během pracovního týdne cokoliv připravovat je maximálně 1–2 hodiny týdně. Toto anketní šetření také ukazuje, že instruktoři nechtějí být hlavními vedoucími.

Na základě těchto dvou anketních šetření práce vypracovává plán rozvoje volnočasových aktivit organizace Ratab v průběhu školního roku mimo letní prázdniny. Tento plán uvádí sumari-zaci jednotlivých složek fungování spolupráce, kterými jsou studenti, instruktoři a samotná organizace Ratab.

Plán rozvoje stanovuje krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé cíle spolku, které jsou stanoveny na dva roky, pět let a deset let. Tato vize směřování je rozpracována do jednotlivých bodů, kde je uveden konkrétní návrh na zlepšení. Jsou jimi letní tábory, vedení spolku, akce během roku, harmonizační dny, motivace instruktorů, přísun nových členů, propagace a finance. Jednotlivá témata spolu úzce souvisí, je tedy nutné nahlížet na tuto koncepci plánu rozvoje spolku Ratab

jako na celek. Jednotlivé kroky k rozvoji se dají zavádět postupně podle personálních a finančních možností spolku, nicméně celkové směřování by mělo sledovat celou vizi navrhovaného trendu.

Spolek Ratab by se měl soustředit na rozvoj svých volnočasových aktivit v průběhu školního roku. Začít s frekvencí aktivit minimálně jednu akci za pololetí a držet určitou kontinuitu. Udržet všechny letní tábory a také udržet si pod sebou organizování harmonizačních dnů na školách.

Klíčem k dobře fungujícímu spolku jsou motivovaní instruktoři. Ve spolku Ratab je však každý instruktor individuální a potřebuje tedy i individuální motivaci. Z anketního šetření vyplynulo, že neexistuje jedna forma motivace, která by plošně získala instruktory zpátky.

Použitá literatura

Brontosaurus. 2023. Dynamika sociální skupiny. [Online] 2023. [Citace: 24. 10 2023.] http://orchis.brontosaurus.cz/akce/ohb0506/dynamika_socialni_skupiny_tisk.pdf.

Činčera, Jan. 2007. *Práce s hrou: pro profesionály*. Praha : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1974-0.

—. 2009. Skupinová dynamika. *Graf dle Tuckmana*. [Online] 2009. [Citace: 16. 1. 2022.] <https://elearning.tul.cz/mod/resource/view.php?id=310250>.

Csikszentmihalyi, Mihaly. 1990. *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. Harper. 1990. ISBN 978-0-06-016253-5.

Divizna. 2023. <http://divizna.zooliberec.cz/cz/o-nas>. *Divizna Liberec*. [Online] Nový Web, 2023. [Citace: 20. 10. 2021.] <http://divizna.zooliberec.cz/cz/o-nas>.

Hájek, Bedřich. 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha : Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.

Helus, Zdeněk. 2015. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha : Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4674-6.

Jirásek, Ivo. 2019. *Zážitková pedagogika*. Praha : Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1485-4.

Jiskra, David. 2023. Dopravní výchova jako volnočasová aktivita. *bakalářská práce*. Liberec : TUL, 2023.

Junák. 2023. O skautingu. *Junák – český skaut, z. s.* [Online] 2023. [Citace: 6. 8. 2023.] <https://www.skaut.cz/skauting/>.

Jůva, Vladimír. 2007. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno : Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-151-5.

—. 1997. *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1997. ISBN 80-85931-39-7.

Kolář, Jan. 2011. *Zkušenostně reflektivní učení v přípravě sociálních pedagogů*. Brno : Institut mezioborových studií, 2011.

Lipnice, Prázdninová škola. 2021. Prázdninová škola Lipnice. *Prázdninová škola Lipnice - Zážitkové kurzy pro tělo i duši*. [Online] mangoweb, 2021. [Citace: 1. 1 2022.] <https://www.psl.cz/>.

- LLM. 2013.** Liga lesní moudrosti - O nás. *Liga lesní moudrosti*. [Online] 2013. [Citace: 16. 9 2023.] <https://www.ligalesnimoudrosti.cz/o-nas>.
- Maják. 2018.** Historie. *MAJÁK o.p.s.* [Online] FS Interactive, 2018. [Citace: 26. 10. 2021.] <https://www.majakops.cz/index.php/o-nas-programy/historie-programy-2>.
- Motyčková, Věra. 2022.** O nás. *Motyčkovice klika z.s.* [Online] Hestia, 2022. [Citace: 30. 11 2022.] <https://www.motyckovicklika.cz/o-nas/>.
- Outwardbound. 2021.** About us. Outwardbound. *Outwardbound.org*. [Online] 2021. [Citace: 1. 1 2022.] <https://www.outwardbound.org/about-outward-bound/outward-bound-today/>.
- Pařízek, Michal. 2019.** *Zážitková pedagogika I*. Praha : Jabok, 2019.
- Pelánek, Radek. 2008.** *Příručka instruktora zážitkových akcí*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-353-6.
- Pionýr. 2023.** Kdo jsme. [Online] Skylab, spol. s r. o., 2023. [Citace: 15. listopad 2023.] <https://pionyr.cz/o-pionyru/>.
- Pospíšil, Radek. 2009.** Úvod do pedagogiky. [Online] 2009. https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/pedf/ps09/uvod_ped/web/prostredky.html.
- Průcha, Jan. 2002.** *Moderní pedagogika*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7367-047-X.
- . **2008.** *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.
- . **2015.** *Přehled pedagogiky*. Praha : Portál, 2015. ISBN 978-82-262-0872-3.
- Psychologie-pedagogika. 2021.** Sebereflexe - Psychologie. *Psychologie, pedagogika - Vše co student potřebuje vědět*. [Online] 2021. [Citace: 14. 12 2021.] <https://psychologie-pedagogika.studentske.cz/2008/06/sebereflexe.html>.
- Ratab, z. s. 2021.** Ratab - O nás. *Ratab*. [Online] 2021. [Citace: 25. 10 2021.] <https://www.ratab.cz/o-nas/>.
- Soják, Petr. 2014.** *Kuchařka pro lektory zážitkově orientovaných kurzů, aneb, (Ne)vaříme*. Brno : Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7572-6.87.
- Spálený, Pavel. 2023.** Woodcraft - o nás. *Woodcraft*. [Online] 2023. [Citace: 17. 10 2023.] <https://www.woodcraft.cz/index.php?sid=&lan=cs>.

Studium-psychologie. 2020. Skupiny. *Studium psychologie.* [Online] 2020. <https://www.studium-psychologie.cz/socialni-psychologie/6-skupiny.html>.

Svitáková, Zdislava. 2008. Práce Salesiánů se skupinami. *Diplomová práce.* Praha : Karlova univerzita, 2008.

Tenkl, Miroslav. 2014. Kirkpatrickův čtyř-úrovňový model: teorie, praktické využití a možná úskalí. *Evaluační teorie a praxe 2.* 2014, stránky 23-51.

Vágnerová, Marie. 2021. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání.* Praha : Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0.

ZUŠ. 2022. O škole. *ZUŠ Liberec.* [Online] 2022. [Citace: 10. 12. 2022.]